[2020] 4 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ,

ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ

(2015 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 2463)

02 ਮਾਰਚ, 2020

[ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਐਮ. ਆਰ. ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਬੀ. ਆਰ. ਗਵਈ, ਜੇ. ਜੇ.]

ਸੇਵਾ ਕਾਨੂੰਨ-ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸਕੀਮ - ਕੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸਕੀਮ ਅਨੁਸਾਰ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। (ਵੀ.ਆਰ.ਐਸ ਵਿੱਚ ਫਰੇਮ ਕੀਤਾ 2000) – ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ: ਐਸਬੀਆਈ ਦੇ ਸੈਂਟਰਲ ਬੋਰਡ ਆਫ਼ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਨੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਜੇ ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਆਈਬੀਏ) ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ-ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਆਈਬੀਏ ਦੇ ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸੀ - ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਐੱਸਬੀਆਈ' ਤੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ-ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਖੁਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਬੈਂਕਾਂ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਿਛੋਕੜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ-ਉਹ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਹੋਰ ਜਾਇਜ਼ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗਲਤ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪੂਰੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਗੈਰ ਵਾਜਬ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਆਫ਼ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਕੀ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ-ਜਦੋਂ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਅਤੇ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ-ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਸੰਭਵ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ, ਜੇ ਇਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ, ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ, ਜਦੋਂ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਕੀਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਅਤੇ 6, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਐੱਸਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ-ਇਸ ਲਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕੱਟ-ਆਫ ਮਿਤੀ ਨੂੰ 15 ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਐੱਸਬੀਆਈ ਪੈਨਸ਼ਨ ਫੰਡ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਐੱਸਬੀਆਈ-ਵੀਆਰਐੱਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਨੁਪਾਤਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ।

ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾਃ

ਆਯੋਜਿਤ: 1. ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਨੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਜੇ ਉਹ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੇ ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਐੱਸਬੀਆਈ ਉੱਤੇ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਬੈਂਕਾਂ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਿਛੋਕੜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਜਾਂ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗਲਤ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਗੈਰ ਵਾਜਬ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਹੋਰ ਜਾਇਜ਼ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬੋਰਡ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਸਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਅਨੁਪਾਤਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਓ. ਪੀ. ਸਵਰਨਾਕਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੋ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ/ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਅਤੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਅਤੇ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਸੰਭਵ ਹਨ, ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ

ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮਿਤੀ 11.1.2000 ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ, ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. [ਪੈਰਾ 53][877- ਜੀ-ਐੱਚ; 878- ਏ-ਈ]

2. ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਸਕੀਮ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਧਾਰਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ, ਜਦੋਂ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ, ਸਕੀਮ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 5 ਅਤੇ 6 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਲਈ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਐਕਸ ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ, ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ, ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਛੁੱਟੀ ਨਕਦੀਕਰਨ ਵਰਗੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਪੈਨਸ਼ਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਉਹ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਅਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਲਟ ਚੱਲਣਗੇ। [ਪੈਰਾ 54] [878-ਈ-ਐਚ]

3. ਐੱਸਬੀਆਈ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਡਰਾਫਟ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਯੋਗਤਾ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ, ਇਹ ਤੱਥ ਗਲਤ ਹੈ। ਭੌਤਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐੱਸਬੀਆਈ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ' ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ, ਐੱਸਬੀਆਈ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਐਕਸ ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਨਾਲ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਦਿਲ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਹੋਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਬੈਂਕਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਿਯਮ 28 ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੇ ਪੱਤਰ ਮਿਤੀ 11.12.2000 ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੱਤਰ ਮਿਤੀ 5.9.2000 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2002 ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ

ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦੇਵੇਗਾ। ਐਸਬੀਆਈ ਦੇ 29.12.2000 ਦੇ ਪੱਤਰ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਆਈਬੀਏ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਦੀ 27.12.2000 ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 55] [879-ਏ-ਈ]

4. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਰਾਜ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਵਾਦ ਦਾ ਮੂਲ ਢਾਂਚਾ ਕੰਮਕਾਜੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਪਤਨ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਘੂੜੇ ਤੋਂ ਕਬਰ ਤੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉੱਤਮ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿੱਚ ਬੇਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲ ਲਈ ਯਕੀਨੀ ਵਿਅਕਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਬੈਂਕ ਕੋਲ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਪਨਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਐਸਬੀਆਈ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 63][885-ਐੱਫ-ਐੱਚ]

ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਓ. ਆਰ. ਐਸ. ਬਨਾਮ ਓ. ਪੀ. ਸਵਰਨਾਕਰ ਅਤੇ ਓ. ਆਰ. ਐਸ. (2003) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 721: [2002] 5 ਪੂਰਕ ਐੱਸਸੀਆਰ 438; ਦਿੱਲੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਡੀਟੀਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਹੋਰ (1991) ਸਪਾਂਸਰ 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 600: [1990] 1 ਪੂਰਕ. ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 142; ਸੈਂਟਰਲ ਇਨਲੈਂਡ ਵਾਟਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਐੱਨ. ਆਰ. ਵੀ. ਬਰੋਜੋ ਨਾਥ ਗਾਂਗੁਲੀ ਅਤੇ ਐੱਨ. ਆਰ. (1983) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 156: [1986] 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 278; ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਏ. ਐੱਨ. ਆਰ. ਬਨਾਮ ਕੇ. ਮੋਹਨਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ (2009) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 313: [2009] 5 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 118; ਡੀ. ਐੱਸ. ਨਕਾਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ (1983) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 305: [1983] 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 165-'ਤੇ ਨਿਰਭਰ|

ਐੱਚ. ਈ. ਸੀ. ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਭਲਾਈ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਨਾਮ ਹੈਵੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ (2006) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 708: [2006] 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 678; ਜਾਨ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂਰ ਮੁਹੰਮਦ ਬਾਗਬਾਨ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ, ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1966 ਐਸ. ਸੀ. 385: [1966] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 505; ਐਟਲਸ ਸਾਈਕਲ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ (1979) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 196: [1979] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 1070; ਐਸ.ਜੀ. ਜੈਸਿੰਘਾਨੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ, ਏ.ਆਈ.ਆਰ 1967 ਐਸ.ਸੀ 1427: [1967] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ 703-ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਏ ਸ਼ੋਰੋਡਰ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮੈਕਾਲੇ (ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਸਟੋਨ) (1974) 1 ਡਬਲਯੂ. ਐਲ. ਆਰ. 1308; ਲੇਵੀਸਨ ਬਨਾਮ ਪੇਟੈਂਟ ਸਟੀਮ ਕਾਰਪੇਟ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ; (1949) 2 ਸਾਰੇ ਈ.ਆਰ 584 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

(2002) 5 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 438 ਪੈਰਾ 30

[2006] ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 678 ਪੈਰਾ 30 ਦਾ ਹਵਾਲਾ

[1966] 1 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 505 ਪੈਰਾ 37 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1979] 1 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 1070 ਪੈਰਾ 37

[1990] 1 ਪੂਰਕ. ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 142 ਪੈਰਾ 51 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

[1986] 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 278 ਪੈਰਾ 50 (ਏ)

[1967] ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ 2 ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. 703 ਪੈਰਾ 52 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ(f)

[2009] 5 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 118 ਪੈਰਾ 58

[1983] ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ 2 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ. 165 ਪੈਰਾ 63 ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਾਃ 2015 ਦੀ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2463|

2006 ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 904 ਵਿੱਚ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਫ਼ ਜੁਡੀਕੇਚਰ ਦੇ 23.11.2006 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ|

2010 ਦੇ ਸਿਵਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2287-2288,2012 ਦੇ 5035-5037,2013 ਦੇ 10813 ਦੇ ਨਾਲ|

ਵਿਕਾਸ ਸਿੰਘ, ਐੱਨ. ਕੇ. ਕੌਲ, ਪ੍ਰਦੀਪ ਕਾਂਤ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵਾਂਸ, ਸੰਜੇ ਕਪੂਰ, ਵੀ. ਐੱਮ. ਕੰਨਨ, ਹਰਸ਼ਲ ਨਾਰਾਇਣ, ਕੌਸਰ ਹੁਸੈਨ, ਭਾਰਤ ਗੰਗਾਧਰਨ, ਸੰਜੇ ਕਪੂਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਹੰਸਾ ਕੌਲ, ਦਿਵਯੰਸ਼ੂ ਸਹਾਏ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਰਾਇਣ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਸ਼ੰਕਰ ਜੈਨ, ਸੰਜੇ ਗੋਇਲ, ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਛਾਬੜਾ, ਸਕਸ਼ਮ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਾਮਿਨੀ ਜੈਸਵਾਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਣੀ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਹਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਜੈਨ, ਪੰਕਜ ਕੇ. ਆਰ. ਵਰਮਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਵੈਸ਼ਨਵੀ ਰੰਜਨਾ, ਵਿਨੈ ਰਾਜਪੂਤ, ਅੰਕੁਰ ਐੱਸ. ਕੁਲਕਰਨੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕੇ. ਸ਼ਾਰਦਾ ਦੇਵੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਿੱਤਰ ਅਤੇ ਮਿੱਤਰ, ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਐਡਵਾਂਸ।

A

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

1. ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜਵਾਬਦੇਹ-ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸਕੀਮ (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, "2000 ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਗਈ ਵੀਆਰਐਸ") ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ।

2. ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਅਧੀਨ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਬਾਰੇ ਜੱਜਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਮਤਭੇਦ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

3. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ (ਆਈ. ਬੀ. ਏ.) ਨੇ ਇੱਕ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸਕੀਮ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੀ। ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ 'ਐੱਸਬੀਆਈ') ਨੇ ਬੈਂਕ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਵੀਆਰਐੱਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ 27.12.2000 ਨੂੰ ਹੋਈ ਆਪਣੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਸਕੀਮ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਡਿਪਟੀ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਵਿਕਾਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 26.12.2000 ਦਾ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੇ ਅਨੁਲਗ 'ਬੀ' ਵਜੋਂ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ।

4. ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਮਿਤੀ 26.12.2000 ਦਾ ਅਧਾਰ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੁਆਰਾ ਮਿਤੀ 31.8.2000 ਦੇ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਲਾਹ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 13.6.2000 ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ (ਬੈਂਕਿੰਗ ਡਿਵੀਜ਼ਨ) ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਉਪਚਾਰਕ ਉਪਾਵਾਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਾਲ 1990 ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ, ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਸਥਾਪਨਾ ਲਾਗਤ ਅਤੇ ਘੱਟ ਉਤਪਾਦਕਤਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਬੈਂਕ ਆਪਣੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਨੂੰ ਕਈ ਉਪਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਪਾਰਕ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸੰਪਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੇ ਹਨ। ਉਪਲਬਧ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ 43% ਕਰਮਚਾਰੀ 46 + ਉਮਰ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ 12% 25-35 ਉਮਰ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਪੈਟਰਨ ਦਾ ਬੈਂਕਾਂ ਲਈ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ, ਸਿਖਲਾਈ, ਹੁਨਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ।

ਅਹੁਦੇ. ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ, ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਰੱਖੀਆਂ, ਅਰਥਾਤ, ਸਬਬੈਟੀਕਲ ਲੀਵ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸਕੀਮ। ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਨੇ ਮਿਤੀ 13.7.2000 ਦੇ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ 29.8.2000 ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬੈਂਕ ਪੱਤਰ ਦੇ ਅਨੁਲਗ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਬਬੈਟੀਕਲ ਛੁੱਟੀ ਅਤੇ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੇ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਸਥਾਈ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਐਕਸ ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਰਕਮ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਕਿ (i) ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ ਐਕਟ/ਸਰਵਿਸ ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ; (ii) ਪੈਨਸ਼ਨ (ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਮੁੱਲ ਸਮੇਤ)/ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ; ਅਤੇ (iii) ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਛੁੱਟੀ ਨਕਦੀਕਰਨ।

5. ਐਸਬੀਆਈ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ 27.12.2000 ਨੂੰ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 29.12.2000 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਈਬੀਏ ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਗਠਿਤ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੀਆਰਐਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀਆਰਐਸ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। 29.12.2000 ਦੇ ਸਰਕੂਲਰ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਨੇ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਐਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਵਲੰਟਰੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਕੀਮ ਦੀ ਕਾਪੀ ਅਨੁਲਗ ਬੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਸਕੀਮ 15.1.2001 ਤੋਂ 31.1.2001 ਤੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਸੀ। ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਈ ਨਮੂਨੇ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਫਾਰਮ ਵੀ ਵੰਡੇ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਸਰਕੂਲਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਸਰਕੂਲਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ, ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ, ਐਸਬੀਆਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਫੰਡ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨ, ਐਕਸ ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਨਾਲ ਛੁੱਟੀ ਦੀ ਨਕਦੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

6. ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਦਿਲ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਲਾਭ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ। ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 31.12.2000 ਨੂੰ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਸੀ।

7. ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਸੋਧਣ, ਸੋਧਣ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ [ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.]

ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੁਕਵੀਂ ਮਿਤੀ ਤੋਂ। ਡਿਪਟੀ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ-ਕਮ-ਸੀ. ਡੀ. ਓ. ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਡਿਪਟੀ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਦੁਆਰਾ 15.1.2001 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਕੋਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਸਬੰਧਤ ਮਿਤੀ ਨੂੰ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਪੈਰਾ 6 (ਸੀ) ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਦੇ 20 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਉਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ।

8. ਡਿਪਟੀ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਜਾਂ ਸੋਧ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਡਿਪਟੀ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦੱਸੀ ਕਿ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ 20 ਸਾਲ ਸੀ। ਇਹ ਸੰਚਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਅਤੇ ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਅਤੇ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੋਧਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸੀ।

9. (ਓ) ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 26.9.2006 ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਇਆ। ਉਹ 31.3.2001 ਨੂੰ ਐੱਸਬੀਆਈ ਵੀਆਰਐੱਸ ਤਹਿਤ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਏ ਸਨ। 18.3.2001 ਨੂੰ, ਬੈਂਕ ਨੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਰਿਟਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ. ਉਹ 59 ਸਾਲ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੌ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਜੇ ਬਾਕੀ ਸੀ। 31.3.2001 ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਵੀ. ਆਰ. ਐਸ. ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ 19 ਸਾਲ, 9 ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ 18 ਦਿਨ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ 60 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ 20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਵੱਧ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ।

(ਬੀ) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਿਯਮ 22 (i) ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। (ਏ). ਉਹ 11.11.1993 ਨੂੰ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ 58 ਸਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਸਕੀਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਰਮਚਾਰੀ ਕੰਟਰੈਕਚੁਅਲ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸਕੀਮ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਪੈਨਸ਼ਨ ਫੰਡ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ, ਨਿਯਮ 22 (i) ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ (ਏ) ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਦੇਰ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਹੋਣ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਨਿਯਮ 22 (i) ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। (ਏ). ਪ੍ਰਵਾਨਯੋਗ ਲਾਭ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਕੰਟਰੈਕਟਿੰਗ ਪਾਰਟੀ ਕਿਸੇ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਧਾਰਾ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(ਸੀ) ਚੇਅਰਮੈਨ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਮਿਹਿਰ ਕੁਮਾਰ ਨੰਦੀ ਅਤੇ ਅਨਰ (ਸੀਏ ਨੰਬਰ 5035-5037/2012) ਵਿੱਚ ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅੰਤਰ-ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ, ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਕਰਮਚਾਰੀ 21.5.1988 ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ. ਉਸ ਨੇ 15.1.2001 ਨੂੰ ਵੀ. ਆਰ. ਐਸ. ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ 17.3.2001 ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ 31.3.2001 ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਪੱਤਰ ਮਿਤੀ 2.8.2001 ਰਾਹੀਂ, ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ 1024 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਿਤੀ 30.8.2001 ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਦੁਆਰਾ, ਪੈਨਸ਼ਨ ਫੰਡ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 22 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਮੁੱਲ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੈਨਸ਼ਨ ਭੁਗਤਾਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੈਨਸ਼ਨ ਫੰਡ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ 31.3.2001 ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਉਮਰ 58 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 60 ਸਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, 22.5.1998 ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਉਮਰ ਹੱਦ ਵਧਾ ਕੇ 58 ਸਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਈ ਸੀ, ਜੋ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 22 (i) (ਏ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜੋ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ/22.5.1998 ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 60 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਣ।

(ਡੀ) ਐਸਬੀਆਈ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਨੇ 30.1.2001 ਨੂੰ ਹੋਈ ਆਪਣੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 8 ਅਤੇ 22 (i) (ਏ) ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਲਗ 1 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਸਬੀਆਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਫੰਡ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀਆਂ ਨੇ 30.10.2001 ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸੋਧੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਇੱਕ ਸਰਕੂਲਰ 8.11.2001 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸੋਧ 31.3.2001 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਅਕਤੂਬਰ 2001 ਵਿੱਚ ਐਸਬੀਆਈ ਟਰੱਸਟ ਪੈਨਸ਼ਨ ਫੰਡ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਈ) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 17.3.2001 ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ। 31.3.2001 ਨੂੰ, ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਨਿਯਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਖੋਹ ਲਿਆ ਸੀ। ਵੀ. ਆਰ. ਐਸ. ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੈਨਸ਼ਨ 31.3.2001 ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਰਮਚਾਰੀ ਕੋਲ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਸੋਧ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਚੋਣ ਨਾ ਕੀਤੀ ਹੁੰਦੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਚੁੱਪੀ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 17 ਅਤੇ ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੇ ਇਲਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ (ਡੀ) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਮਾਲਕ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੋਧ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੋਹ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਅਤੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਿਆਜ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਰਾਹਤ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

10. ਰਮੇਸ਼ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨਿਗਮ (ਉਪਰੋਕਤ) 1984 ਵਿੱਚ ਕਲਰਕ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ 2.3.1985 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ 57 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸਰਕੂਲੇਸ਼ਨ ਸੀ। ਇਹ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ।

11. (ਏ) ਨੰਬਰ 2287-88/2010 ਵਿੱਚ, ਐਮਪੀ ਹਾਲਨ ਇੱਕ ਕਲਰਕ ਵਜੋਂ 18.5.1981 ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਵੀ. ਆਰ. ਐਸ. ਅਧੀਨ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ 17.3.2001 ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। 27.3.2001 ਨੂੰ, ਉਸਨੇ ਵੀ.ਆਰ.ਐਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਆਪਣੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸੀ। 31.3.2001. ਬੈਂਕ ਨੇ 18.4.2001 ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਆਖਰੀ ਮਿਤੀ 15.2.2001 ਸੀ। ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਐੱਸਬੀਆਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਫੰਡ ਨਿਯਮਾਂ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮ' ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਫੰਡ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। 12.4.2001 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ, ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ, ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਛੁੱਟੀ ਨਕਦੀਕਰਨ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ 4.7.2001 ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ।

(ਬੀ) ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 22 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ 31.3.2001 ਨੂੰ 19 ਸਾਲ ਅਤੇ 10 ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨਿਯਮ 22 ਦੀ ਧਾਰਾ 1 ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਖੰਡ (ਏ) ਦਾ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਪਰ 60 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਿਯਮ 22 ਦੀ ਧਾਰਾ (ਏ) ਦੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜੇ ਕੋਈ ਕਰਮਚਾਰੀ 1.11.1993 ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਅਤੇ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 58 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਜਨਵਰੀ 2001 ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਰਮਚਾਰੀ 1.11.1993 ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ 58 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ,

ਉਸਨੇ ਨਿਯਮ 22 ਦੇ ਖੰਡ (ਏ) ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ 1.11.1993 ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ 58 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ, ਇਸ ਲਈ, ਨਿਯਮ 22 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਨਕਦੀਕਰਨ ਦੇ ਬਕਾਏ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ 9 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਾਲਾਨਾ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵਿਆਜ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ।

12. ਬੈਂਕ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. 2000 ਤਹਿਤ ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਪੈਨਸ਼ਨ ਫੰਡ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਬੰਧਤ ਮਿਤੀ ਯਾਨੀ 31.3.2001 ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਈ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਹੀਂ। ਸਾਲ 1986 ਵਿੱਚ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 22 (1) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਵਸਥਾ ਜੋੜੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਐੱਸਬੀਆਈ-ਵੀਆਰਐੱਸ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਿਰਫ ਨਿਯਮ 22 (i) (ਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 22 (iii) ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 22 (i) (ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਹ ਅਨੁਪਾਤਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਦੇ 20 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੈ। ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲੈਣਾ-ਦੇਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 60 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ; ਜਦੋਂ ਕਿ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਅਧੀਨ 15 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ ਅਤੇ ਉਸ ਲਈ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ, ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕਿ ਇਹ ਪੱਖਪਾਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਗਲਤ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਐੱਸਬੀਆਈ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਐੱਸਬੀਆਈ-ਵੀਆਰਐੱਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚੁਣੌਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੈਂਕ ਨੇ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 60 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਅਵਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਬੈਂਕ ਸਾਬਕਾ ਸੈਨਿਕਾਂ ਵਰਗੇ ਦੇਰ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਬਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰਫ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦੇਣ ਲਈ ਹੈ ਕਿ 60 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਨਿਯਮ 22 (i) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।(a).

13. ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਬੈਂਕ ਨੇ ਸਿਖਲਾਈ ਦੌਰਾਨ ਕਾਫ਼ੀ ਰਕਮ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਿਆਦ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਨੀਤੀ ਹੈ। ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 28 ਵਿੱਚ 2002 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬੈਂਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮ, 1995 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਕਰਦੇ ਹਨ

ਇਹ ਐਸਬੀਆਈ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸਬੀਆਈ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਐੱਸਬੀਆਈ ਕਰਮਚਾਰੀ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ, ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਹੋਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਬੈਂਕ ਨੇ 11.01.2000 ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ 19 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ, 1.4.2001 ਤੋਂ ਬੈਂਕ 'ਤੇ ਵੱਡੀ ਵਿੱਤੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਪਵੇਗੀ।

14. ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਦਾ ਸਾਰ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਪੂਰਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਾ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਅਤੇ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ, ਸੋਧ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸੀ। 1995 ਦੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਹੋਰ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ 2002 ਵਿੱਚ ਪਿਛੋਕੜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਸਾਲ 2000-2001 ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, 1995 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਸਕੀਮ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਲਾਭ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਐੱਸਬੀਆਈ ਨੇ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮ 22 ਵਿੱਚ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਰਮਚਾਰੀ 10 ਸਾਲ ਜਾਂ 20 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਦੇ ਆਮ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਨੂੰ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਯੋਗਤਾ ਅਤੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਮੁਕੰਮਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸੀ। ਇਹ ਬੈਂਕ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜੇ ਬੈਂਕ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਬੈਂਕ ਨੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਸਵੀਕਾਰ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨੀ ਹੈ ਜਾਂ 31.3.2000 ਤੱਕ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਇਹ ਐਸਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਨਸ਼ਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਵੀ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨੌਕਰੀ ਦਾ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਸੀ। ਨਿਯਮ 22 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਪਿਛੋਕੜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਹ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜੋ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਹਨ, 58 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪੂਰੀ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ 1.11.1993 ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਉਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਉਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਵੀ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ

ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਐਕਸ ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਲਾਭ ਲਈ ਪੈਨਸ਼ਨ ਛੱਡਣਾ ਕੋਈ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸੌਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੀ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰੇ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ "ਪੈਨਸ਼ਨ" ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਸੀ ਕਿ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ ਜੋ ਸਰਕੂਲਰ ਅਤੇ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ। 11.1.2000 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਸਕੀਮ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਿਯਮ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਥਾਈ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਦੇ 15 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਖੋਹਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦਸ ਸਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਿਸ ਨੇ 15 ਸਾਲ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ, ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰੱਖਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤੀ, ਅਣਉਚਿਤ ਅਤੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਯੋਜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬੈਂਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਨੇ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਬੈਂਕ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦ ਸੀ। ਇਹ ਲਾਭ ਉਨ੍ਹਾਂ ਯੋਗ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੈਂਕ ਨੇ ਨਵੇਂ ਹੁਨਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਾਰਜਬਲ ਨੂੰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਾਂ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਖਾਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹਨ।

15. ਮੁੱਖ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਅਤੇ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਸਥਾਈ ਸੇਵਾ ਦੇ 15 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ। ਜੁੜਿਆ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਯੋਜਨਾ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਅਣਉਚਿਤ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

16. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪੈਕੇਜ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਐਸਬੀਆਈ ਦੇ ਸੈਂਟਰਲ ਬੋਰਡ ਆਫ਼ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਦੁਆਰਾ 27.12.2000 ਦੀ ਆਪਣੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਕਾਰਜਬਲ ਨੂੰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਟਾਫ ਹੈ। ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਨੇ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਮੁੱਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ਐਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਐੱਸਬੀਆਈ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈਃ

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ [ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.]

"ਆਈਬੀਏ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਅੰਕੜੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ 43% ਕਰਮਚਾਰੀ 46 + ਉਮਰ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਿਰਫ 12% 25-35 ਉਮਰ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ, ਸਿਖਲਾਈ, ਹੁਨਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਅਹੁਦਿਆਂ ਲਈ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕਾਂ ਲਈ ਇਸ ਪੈਟਰਨ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਇਹ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਵਾਧੂ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਨਵੇਂ ਹੁਨਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੈਰੀਅਰ ਦੀ ਸਹੀ ਤਰੱਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇੱਕ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸਕੀਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਪਾਰਕ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਿਤ ਉਮਰ ਅਤੇ ਹੁਨਰ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗੀ। ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਂਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧਤ ਬੋਰਡ ਆਫ਼ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਕ ਆਪਣੇ ਬੋਰਡਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

" ਏ) ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬੈਂਕ ਦੀ ਉੱਚ ਸਥਾਪਨਾ ਲਾਗਤ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਬੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਨਿੱਜੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਲਈ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 7.66 ਅਤੇ 3.04 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਖਰਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਟਾਫ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ 21.85 ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਹੋਰ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਅਨੁਪਾਤ ਉਲਟ ਹੈ।

ਡੀ) ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਲੇਖਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ, ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਵਾਧੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼ਿਫਟ ਬੈਂਕਿੰਗ ਅਤੇ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਬੈਂਕਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸਟਾਫ ਦੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਮੁੜ ਤਾਇਨਾਤੀ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਮਹਾਨਗਰ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਕੇਂਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹਨ। ਇਤਫਾਕਨ, ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸਕੀਮਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਐੱਫ) ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ 46 + ਉਮਰ ਸਮੂਹ ਦੇ 43% ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਔਸਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਸ ਉਮਰ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ 47% ਕਰਮਚਾਰੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 1/5 ਹਿੱਸਾ 56 ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਸਿੱਧੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, 21,824 ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਮਾਰਚ 2005 ਤੱਕ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ ਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਤਾਇਨਾਤੀ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਉਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬੈਂਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਅਤੇ ਬੈਂਕਿੰਗ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਮਾਤਰਾਤਮਕ ਮਾਪਦੰਡਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਅਣਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਪਹੁੰਚ ਪੱਤਰ ਅਨੁਲਗ-'ਏ' ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਕਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਦਰਮਿਆਨੇ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਓਵਰਸਟੈਫਿੰਗ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਵਜੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨਃ

ਉਪਰੋਕਤ, ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੈਂਕਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਫੀਡਬੈਕ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, 'ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਵਲੰਟਰੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸਕੀਮ (ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ.)' ਦਾ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਅਨੁਲਗ-'ਬੀ' 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਐੱਸਬੀਆਈਵੀਆਰਐੱਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 31-12-2000 ਤੱਕ 40 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਜਾਂ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਆਈਬੀਏ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਸਕੀਮ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਬੋਰਡ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਵਾਚ ਐਂਡ ਵਾਰਡ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਹੁਦਿਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਉੱਚ ਕੁਸ਼ਲ ਅਤੇ ਯੋਗ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ।

ਐੱਸਬੀਆਈਵੀਆਰਐੱਸ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਹੋਵੇਗਾ। ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਿਰਫ ਕਰਮਚਾਰੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੇਗਾ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਸਾਡੇ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਸਟਾਫ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲ ਲਾਭ ਹੋਵੇ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸਟਾਫ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਹਿਜਰਤ ਬੈਂਕ ਦੇ ਆਮ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਨਾ ਕਰੇ। ਆਕਰਸ਼ਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ [ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.]

ਸਕੀਮ, ਐਕਸ-ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਭੁਗਤਾਨ ਆਦਿ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਊਟਫਲੋ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ, ਐੱਸਬੀਆਈਵੀਆਰਐੱਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਰੇਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਸਟਾਫ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਂਕ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 31.12.2000 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਅਤੇ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਸਕੀਮ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜੋ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਬੋਰਡਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਦੱਸਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਰੂਰਤ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਾਚ ਐਂਡ ਵਾਰਡ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਹੁਦਿਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਚ ਕੁਸ਼ਲ ਅਤੇ ਯੋਗ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ ਫੰਡ ਖਰਚੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਵੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀਃ

ਬੈਂਕ ਦੇ ਐਕਚੂਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਨੁਮਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਐਸ.ਬੀ.ਆਈ.ਵੀ.ਆਰ. ਐੱਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਭਗ 2100 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋਏਗੀ ਜੇ 10% ਕਰਮਚਾਰੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਟੁੱਟਣਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ

ਐਕਸ-ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ 1300.00 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ

ਲੀਵ ਐਨਕੈਸ਼ਮੈਂਟ 180.00 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ

ਗਰੈਚੁਟੀ ਲਈ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰਬੰਧ-140.00 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ

ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਈ 480.00 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰਬੰਧ

(ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਐਕਸ-ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ' ਤਨਖਾਹ 'ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ)|

ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੈਂਕ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ, ਸੋਧਣ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਉਪ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅਤੇ ਸੀ. ਡੀ. ਓ. ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਣਗੇ। ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਹਨਃ

"ਸਕੀਮ ਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲਤਾ

ਬੈਂਕ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ, ਸੋਧਣ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਦਿ ਡੀ. ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅਤੇ ਸੀ. ਡੀ. ਓ. ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਹੋਣਗੇ।

ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਮਿਤੀ 31.3.2001 ਸੀ। ਸਬੰਧਤ ਧਾਰਾ ਇੱਥੇ ਹੇਠਾਂ ਕੱਢੀ ਗਈ ਹੈਃ "ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਮਿਤੀ"

“ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਮਿਤੀ

15 ਜਨਵਰੀ, 2001 ਤੋਂ 31 ਜਨਵਰੀ, 2001 (ਦੋਵੇਂ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮਲ) ਤੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਅਧੀਨ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ 31 ਮਾਰਚ, 2001 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਹੈ।

17. ਐੱਸਬੀਆਈ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਨਾਲ 31.8.2000 ਦਾ ਪੱਤਰ ਵੀ ਇਹ ਸਮਝਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਨੇ ਕੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੇ ਮਿਤੀ 31.8.2000 ਦੇ ਪੱਤਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈਃ

"ਡੀ. ਓ. ਨੰ. 11/1/99-ਆਈ.ਆਰ ਮਿਤੀ 22.05.2000, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ (ਬੈਂਕਿੰਗ ਡਿਵੀਜ਼ਨ) ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਰੇਕ ਬੈਂਕ ਦੀਆਂ ਵਪਾਰਕ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਸਰਵੋਤਮ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਰੱਖਣ ਦੇ ਉਪਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ।

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ 13 ਜੂਨ 2000 ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਉਪਚਾਰਕ ਉਪਾਵਾਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

"ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੋ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ, ਸਬਬੈਟੀਕਲ ਲੀਵ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸਕੀਮ ਜੋ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਿਤ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਹੁਨਰ ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ। ਦੋਵਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਅਨੁਲਗ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਆਈ ਬੀ ਏ ਨੇ 13 ਜੁਲਾਈ 2000 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੋਵਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧਤ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਕ ਆਪਣੇ ਬੋਰਡ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਨੁਲਗ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਬਬੈਟੀਕਲ ਅਤੇ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। (emphasis supplied)

ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਃ

1. ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 (10ਸੀ) ਨੂੰ ਨਿਯਮ 2ਬੀਏ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

2. ਵਿੱਤ ਐਕਟ 2000 ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸੋਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਬੈਂਕ ਧਾਰਾ 10 (10 ਸੀ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੁੱਖ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਾਂ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

3. 5.00 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਐਕਸ-ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਹੋਰ ਸੀਮਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਰੋਤ 'ਤੇ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਕੱਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

4. ਸਿਰਫ਼ ਸੇਵਾ ਦੇ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਗਿਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਐਕਸ-ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

5. ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਲਈ ਅਯੋਗ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪਵਾਦ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਫੈਸਲਾ ਉਹਨਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

6. ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ/ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਰਗ ਲਈ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

7. ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਰਤ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤਹਿਤ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

18. 31.8.2000 ਦੇ ਆਈ ਬੀ ਏ ਦੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਰ ਐਸ ਸਕੀਮ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਸਥਾਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸਨ। ਅਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਣਉਚਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਅਨੁਲਗਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਲਈ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਦੇ ਬਚੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਈ ਤਨਖਾਹ, ਜੋ ਵੀ ਘੱਟ ਹੋਵੇ, ਦੀ ਐਕਸ ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਲਾਭਾਂ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ, ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਮੁੱਲ, ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਛੁੱਟੀ ਨਕਦੀਕਰਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਯੋਜਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਰ ਲਾਭ ਦਿੱਤੇ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ, ਆਰਥਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ, (ਬੈਂਕਿੰਗ ਡਿਵੀਜ਼ਨ) ਨੇ ਆਈ ਬੀ ਏ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 29.8.2000 ਦੇ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ, ਇਹ ਐਸਬੀਆਈ ਨੂੰ ਵੀ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ, ਇਹ ਹੇਠਾਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈਃ

"ਐਫ ਨੰਬਰ 11/1/99-I ਆਰ (ਵਾਲੀਅਮ II)

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਤ

ਮੰਤਰਾਲਾ ਆਰਥਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਭਾਗ

(ਬੈਂਕਿੰਗ ਡਿਵੀਜ਼ਨ)

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਮਿਤੀ 29 ਅਗਸਤ 2000

ਨੂੰ

ਚੇਅਰਮੈਨ

ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ

ਮੁੰਬਈ

ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ-ਸਬਬੈਟੀਕਲ ਛੁੱਟੀ ਲਈ ਇੱਕ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸਕੀਮ/ਸਕੀਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ।

ਸਰ,

ਮੈਨੂੰ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੇ ਪੱਤਰ ਨੰਬਰ ਪੀ. ਡੀ./ਏ. ਸੀ. ਏ. ਪੀ./ਜੀ. ਓ. ਵੀ. ਟੀ./521 ਮਿਤੀ 13 ਜੁਲਾਈ 2000 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤਰਿਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਭੇਜੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਸਕੀਮ

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ [ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.]

ਆਪਣੇ ਬੋਰਡਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਸਬਬੈਟੀਕਲ ਛੁੱਟੀ ਦੇਣ ਲਈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲਈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

2. ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੇ ਗਏ ਡਰਾਫਟ ਸਰਕੂਲਰ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਖਰੜਾ ਇੱਥੇ ਨੱਥੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

3. ਇਹ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਰਕੂਲਰ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਰਿਕਾਰਡ ਲਈ ਬੈਂਕਿੰਗ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ।

ਤੁਹਾਡੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਾਲ

ਐਸਡੀ/- (ਯੂਪੀ ਸਿੰਘ)

ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਆਈਆਰ)"

19. ਐੱਸਬੀਆਈ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ 27.12.2000 ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਏਜੰਡਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈਃ

ਏਜੰਡਾ ਨੰਬਰ 3 ਮੈਨ-ਪਾਵਰ ਪਲਾਨਿੰਗ ਅਤੇ ਐੱਸਬੀਆਈ ਵਲੰਟਰੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸਕੀਮ (ਐੱਸਬੀਆਈ ਵੀਆਰਐੱਸ)

ਡਿਪਟੀ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਵਿਕਾਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ 26 ਦਸੰਬਰ 2000 ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਮੈਮੋਰੰਡਮ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੇ ਅਨੁਲਗ 'ਬੀ' ਵਿੱਚ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਅਤੇ ਐਸਬੀਆਈਵੀਆਰਐਸ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਲਈ ਦੱਸੀ ਗਈ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ।

"ਮਨਜ਼ੂਰ"

(ਸੀਲ)

20. ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੇ ਅਨੁਲਗ 'ਬੀ' ਵਿੱਚ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਸੀ। ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਕੀਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 5/6 ਅਧੀਨ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਐਕਸ ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਰਕਮ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈਃ

"5. ਐਕਸ-ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਦੀ ਰਕਮਃ

ਉਹ ਸਟਾਫ ਮੈਂਬਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਐਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਵੀ. ਆਰ. ਐਸ. ਅਧੀਨ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਲਈ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ (ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਖੜ੍ਹੋਤ ਵਾਧੇ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਭੱਤਾ) ਦੀ ਐਕਸ-ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ (ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ) ਜਾਂ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਤਨਖਾਹ, ਜੋ ਵੀ ਘੱਟ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

'ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਮਿਤੀ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਉਹ ਮਿਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬੈਂਕ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਐਕਸ-ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਦੀ ਗਣਨਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਨੂੰ 2 ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਬਰਾਬਰ (ਉਸ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਮਦਨ ਟੈਕਸ 5.00 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਐਕਸ-ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਜਾਂ ਅਜਿਹੀ ਹੋਰ ਸੀਮਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਰੋਤ 'ਤੇ ਕੱਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਸੰਬੰਧਤ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਲਾਭ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਨਃ

"6. ਹੋਰ ਲਾਭ

(ਉ) ਸਬੰਧਤ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਤਹਿਤ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ।

(ਅ) ਸੰਬੰਧਤ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਭਵਿੱਖ ਨਿਧੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਭਵਿੱਖ ਨਿਧੀ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ।

(ਏ) ਸਬੰਧਤ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਫੰਡ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨ (ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਮੁੱਲ ਸਮੇਤ)

(ਸ) ਸਬੰਧਤ ਮਿਤੀ ਨੂੰ, ਜਿਵੇਂ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਨਕਦ ਕਰਨਾ।

(ਹ) ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ/ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਬੰਧਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰਿਹਾਇਸ਼, ਟੈਲੀਫੋਨ, ਕਾਰ, ਹਾਊਸਿੰਗ ਲੋਨ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਆਦਿ। ਇਸ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੱਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਡਿਸਪੈਂਸੇਸ਼ਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਐਸ ਬੀ ਆਈ ਵੀ ਆਰ ਐਸ ਅਧੀਨ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ, ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ 'ਤੇ

ਸਮਰੱਥ ਅਥਾਰਟੀ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਭੌਤਿਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਐਕਸ-ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ 50% ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਹੂਲਤ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਕੀ ਗਈ ਰਕਮ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਿਆਜ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਬਕਾਇਆ ਕਰਜ਼ਿਆਂ/ਅਡਵਾਂਸਾਂ ਨੂੰ ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿਣ 'ਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਐਕਸ-ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅੰਤਿਮ ਲਾਭਾਂ ਦੀ ਰਕਮ ਬਕਾਇਆ ਕਰਜ਼ਿਆਂ/ਅਡਵਾਂਸਾਂ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ; ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਿਰਫ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

21. ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੀ ਸਕੀਮ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਨੇ 27.12.2000 ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ। ਸਕੀਮ ਦੀ ਧਾਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਮੁੱਲ ਸਮੇਤ ਪੈਨਸ਼ਨ ਫੰਡ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਐੱਸਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਵੀਆਰਐੱਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 15 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ। ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ "ਪੈਨਸ਼ਨ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 23 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗਣਨਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਅਨੁਪਾਤਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਠੇਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. 2000 ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਿੱਸਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ।

22. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਨੂੰ 1995 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 29 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ ਗੁਆ ਨਾ ਸਕਣ, ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਵਿਧੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਸਕੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲੇ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮਿਤੀ 5.9.2000 ਦਾ ਪੱਤਰ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈਃ

"ਐਫ ਨੰਬਰ 4/8/4/2000- ਆਈ.ਆਰ

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ,

ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲਾ,

ਆਰਥਿਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿਭਾਗ

(ਬੈਂਕਿੰਗ ਡਿਵੀਜ਼ਨ)

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, 5-9-2000

ਨੂੰ

ਪਰਸੋਨਲ ਸਲਾਹਕਾਰ,

ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ,

ਮੁੰਬਈ

ਸਬ. : ਪੈਨਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 29 ਵਿੱਚ ਸੋਧ।

ਸਰ,

ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਪੱਤਰ ਨੰ. 11/1/99 ਆਈਆਰ ਮਿਤੀ 29-8-2000, ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸਕੀਮ ਦੇ ਸਰਕੂਲੇਸ਼ਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ| ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜਾਂ 40 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ। ਪੈਨਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 29 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜਾਂ 40 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਰ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲੈਣ 'ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ।

ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ ਗੁਆ ਨਾ ਸਕਣ, ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਵਿਧੀਆਂ ਉੱਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲੇ।

ਤੁਹਾਡੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਾਲ,

ਐਸ.ਡੀ/-

(ਯੂ.ਪੀ. ਸਿੰਘ)

ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਆਈਆਰ)

"23. ਐਸਬੀਆਈ ਨੇ 10.1.2001 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਰਕੂਲਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀ ਲਿਖਤੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਕੇ 15.2.2001 ਨੂੰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਜ਼ੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ [ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.]

24. 15.1.2001 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਹੇਠ ਇੱਕ ਸੰਬੰਧਤ ਹਿੱਸਾ ਹੈਃ

"3. ਕੀ ਸਬੰਧਤ ਮਿਤੀ (ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਅਧੀਨ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਮਿਤੀ) ਨੂੰ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਸਕੀਮ ਦੇ ਪੈਰਾ 6 (ਸੀ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਸਟਾਫ ਸਰਕੂਲਰ ਪੱਤਰ ਨੰ. ਸੀਡੀਓ/81 ਮਿਤੀ 30/12/2000. ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਸਬੰਧਤ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਫੰਡ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। (ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਕਮਿਊਟਡ ਮੁੱਲ ਸਮੇਤ)। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਦੇ 20 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਟਾਫ ਸਰਕੂਲਰ ਮਿਤੀ 30.12.2000 ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। VRS ਅਧੀਨ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਸਬੰਧਤ ਮਿਤੀ, ਉਹ ਹੈ, 31.3.2001 ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਪੈਰਾ 6 (ਸੀ) ਦਾ ਅਰਥ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਅਤੇ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਅਤੇ ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਵੱਲੋਂ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਸਕੀਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕੋਈ ਕਰਮਚਾਰੀ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਰਾਏ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਾ ਜਾਂ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਸੋਧ, ਸੋਧ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣੂ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਯੋਜਨਾ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

25. ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਨਿਯਮ 22 ਐੱਸਬੀਆਈ ਦੇ ਨਿਯਮ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ 9.3.2001 ਤੱਕ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨਃ

ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮ

“22 (i) ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

(ਓ) 20 ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਉਹ 01.11.93 ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਦਸ ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 58 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਹੋਵੇ।

(ਅ) ਵੀਹ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਉਮਰ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਮੈਡੀਕਲ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿ ਉਹ ਅੱਗੇ ਸਰਗਰਮ ਸੇਵਾ ਲਈ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ;

(ਏ) ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਚਾਹੇ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ; (ਸ) ਪੱਚੀ ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

ਸੋਧ ਨਿਯਮ

"22(i) ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ-

(ਓ) ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਉਹ 50 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜੇ ਉਹ 01.11.93 ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, 10 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਉਸ ਨੇ 58 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਜੇ ਉਹ 22.05.1998 ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ। ਦਸ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਉਹ ਸੱਠ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹੋਵੇ।

(ਅ) ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਮਰ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਉਹ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਮੈਡੀਕਲ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰੇਗਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿ ਉਹ ਅੱਗੇ ਸਰਗਰਮ ਸੇਵਾ ਲਈ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ;

(ਏ) ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਚਾਹੇ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ;

(ਸ) 25 ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ [ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.]

26. ਨਿਯਮ 22 ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈਃ

1) 20 ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਸ਼ਰਤੇ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ 50 ਸਾਲ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ; ਜਾਂ

2) ਜੇ ਉਹ 01.11.1993 ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹੈ, 10 ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਸ਼ਰਤੇ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ 50 ਸਾਲ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ; ਜਾਂ

3) ਜੇ ਉਹ 10 ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 22.05.1998 ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ 60 ਸਾਲ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ।

27. ਨਿਯਮ 22 (1) (ਸੀ) ਨੂੰ 20.9.1986 ਤੋਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਫੰਡ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬੈਂਕ ਨੇ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀਆਰਐਸ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਨਿਯਮ 22 (i) (ਏ) ਨੇ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਆਮ ਉਮਰ 58 ਸਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ 22.5.1998 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ 58 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 60 ਸਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਿਯਮ 22 (i) (ਏ) ਵਿੱਚ 30.1.2001 ਨੂੰ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 58 ਸਾਲ ਦੀ ਬਜਾਏ 60 ਸਾਲ ਦੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। 28.5.1998 ਨੂੰ, ਐਸਬੀਆਈ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਬੰਧਤ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਹੋਣ ਤੱਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ 60 ਸਾਲ ਵਜੋਂ ਅਪਣਾਇਆ। ਸੋਧ ਨੂੰ 31.3.2001 ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 30.10.2001 ਨੂੰ ਐਸਬੀਆਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਫੰਡ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

28. ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਬੈਂਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਯੋਜਨਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ, ਇਹ 1.12.2000 ਤੋਂ 3 1.12.2000 ਤੱਕ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰਹਿਣਾ ਸੀ; ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕਃ 1.11.2000 ਤੋਂ 30.11.2000; ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆਃ 15.11.2000 ਤੋਂ 14.12.2000; ਯੂਨੀਅਨ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆਃ 1.12.2000 ਤੋਂ 3 1.12.2000; ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆਃ 1.1.2001 ਤੋਂ 3 1.1.2001. ਐਸਬੀਆਈ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਕੀਮ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ 27.12.2000 ਨੂੰ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

29. ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਐੱਸਬੀਆਈ ਐਕਟ, 1955 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ (ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਅੰਡਰਟੇਕਿੰਗਜ਼ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ) ਐਕਟ, 1970 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 1970 ਦੇ ਐਕਟ ਤਹਿਤ, ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ (ਕਰਮਚਾਰੀ) ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮ, 1995 ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 28, ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 29 ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਦੇ 20 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰਨ' ਤੇ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ 'ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 29 (5) ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਬੈਂਕਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕੁੱਲ ਯੋਗਤਾ ਸੇਵਾ 33 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

30. ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਓ. ਪੀ. ਸਵਰਨਾਕਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, (2003) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 721 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ. ਆਰ. ਐਸ. 2000 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 1995 ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 29 (5) ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਆਇਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਹੈ ਅਤੇ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ' ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਐੱਚ. ਈ. ਸੀ. ਵਲੰਟਰੀ ਰਿਟਾਇਰਡ ਐਂਪਲਾਈਜ਼ ਵੈਲਫੇਅਰ ਸੁਸਾਇਟੀ ਬਨਾਮ ਹੈਵੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ, (2006) 3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 708 ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

31. ਸਕੀਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੇ ਕਾਰਨ, 1995 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 28 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਲ 2002 ਵਿੱਚ 1.9.2000 ਤੋਂ ਪਿਛੋਕੜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੋਧ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 28 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈਃ

"28. ਸੁਪਰਐਨੂਏਸ਼ਨ ਪੈਨਸ਼ਨ -ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਉਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਬੰਦੋਬਸਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਪੈਨਸ਼ਨ ਇੱਕ ਅਜਿਹੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਜੋ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਚੁਣਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਬੈਂਕ ਦੇ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

32. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਾਲ 2000/2001 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵੀਆਰਐਸ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ 2002 ਵਿੱਚ ਪਿਛੋਕੜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 29 (5) ਦੇ ਤਹਿਤ ਲਾਭ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਟੀਆਂ/ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 5 ਸਾਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸੇਵਾ ਜੋੜ ਕੇ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੈਂਕਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਿਯਮ 29 (1) ਅਤੇ 29 (5) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨਃ

"29. ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ 'ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ-(1) ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ, ਕਿਸੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਯੋਗਤਾ ਸੇਵਾ ਦੇ ਵੀਹ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 1 ਨਵੰਬਰ 1993 ਨੂੰ ਜਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ [ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.]

ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦਾ ਲਿਖਤੀ ਨੋਟਿਸ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਹ ਉਪ-ਨਿਯਮ ਉਸ ਕਰਮਚਾਰੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ' ਤੇ ਹੈ ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਧਿਐਨ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਹੈ, ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਹੋਣ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਚਾਰਜ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਹ ਉਪ-ਨਿਯਮ ਉਸ ਕਰਮਚਾਰੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉੱਦਮ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਸਥਾਈ ਤੌਰ' ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ:

ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਇਹ ਉਪ-ਨਿਯਮ ਉਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਯਮ 2 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

x x x

(5) ਇਸ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੁੱਲ ਯੋਗਤਾ ਸੇਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਤੀਹ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਲੈ ਜਾਂਦੀ।

33. ਇਹ ਸਕੀਮ ਓ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਆਈ ਸੀ। ਸਵਰਨਾਕਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (ਉਪਰੋਕਤ) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਸਬੀਆਈ ਸੀਏ ਨੰਬਰ 3561-65/2002 ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ, ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਆਮ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਗਣਨਾ ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. 2000 ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਆਈਬੀਏ ਨੇ ਸਾਰੇ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 1995 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਤੀ 11.12.2000 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਨੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. 2000 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਪ੍ਰੋ-ਰਾਟਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ; ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 28 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬੋਰਡ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼/ਐਡਹਾਕ ਸਕੀਮ ਤਹਿਤ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਪ੍ਰੋ-ਰਾਟਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ।

ਸੇਵਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਸਥਾਈ ਸੇਵਾ ਦੇ 15 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਆਈ ਬੀ ਏ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਨੁਲਗ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਸਕੀਮ ਦਾ ਸਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਦੇ 15 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰੋ-ਰਾਟਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ ਸੀ।

34. ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਮੁੱਖ ਆਧਾਰ ਆਧੁਨਿਕ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੁਦਰਾ, ਉੱਦਮ ਪੂੰਜੀ, ਈ-ਕਾਮਰਸ, ਧਨ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਆਦਿ ਵਰਗੇ ਨਵੇਂ ਹੁਨਰਾਂ ਦੇ ਢੁਕਵੇਂ ਗਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਕਾਰਜਬਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੱਤਰ ਮਿਤੀ 22.5.2000 ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਟਾਫ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਲਈ, ਕਾਰਜਬਲ ਅਤੇ ਹੁਨਰ ਨੂੰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨੀਤੀਗਤ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਕੀਮ ਉਹਨਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਨੂੰ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਿਯਮਾਂ/ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ 15 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲੈਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਹੋਰ ਬੈਂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਐਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਵਾਂਗ ਹੀ ਰਾਹਤ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਦੀ ਸਕੀਮ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈਃ

"7. x x x "ਐਕਸ ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਦੀ ਰਕਮ

ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੈਰਾ (ਏ) ਜਾਂ (ਬੀ) ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦੱਸੀ ਗਈ ਐਕਸ ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਰਕਮ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਵੀ ਘੱਟ ਹੋਵੇਃ

(ਏ) ਸੇਵਾ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪੂਰੇ ਸਾਲ ਲਈ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ (ਤਨਖਾਹ ਪਲੱਸ ਸਟੈਗਨੇਸ਼ਨ ਇੰਕਰੀਮੈਂਟ ਪਲੱਸ ਸਪੈਸ਼ਲ ਤਨਖਾਹ ਪਲੱਸ ਮਹਿੰਗਾਈ ਰਾਹਤ);

ਜਾਂ

(ਬੀ) ਸੇਵਾ ਦੇ ਬਚੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਈ ਤਨਖਾਹ;

ਹੋਰ ਲਾਭ

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ [ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.]

ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਐਕਸ ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਰਕਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ:

(i) ਪੇਮੈਂਟ ਆਫ਼ ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ ਐਕਟ, 1972 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ, ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ।

(ii) (ਏ) ਪੀਐੱਨਬੀ (ਕਰਮਚਾਰੀ) ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮ, 1995 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨ (ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਮੁੱਲ ਸਮੇਤ)।

ਜਾਂ (ਅ) ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੀਐੱਫ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ।

(iii) ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਲੀਵ ਐਨਕੈਸ਼ਮੈਂਟ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

35. ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਕਿ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਖਾਸ ਉਮਰ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਉਹ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ, ਪੈਨਸ਼ਨ ਪੈਨਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 1995 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਯੋਗਤਾ 'ਤੇ, ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਉਪਲਬਧ ਰਾਹਤ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ i.e., ਐਕਸ ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਦੀ ਰਕਮ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਐੱਸਬੀਆਈ ਵਿੱਚ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਨਿਯਮਾਂ/ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਸਾਰੇ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਰਥ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਨੁਪਾਤਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਓ. ਪੀ. ਸਵਰਨਾਕਰ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ:

"49. ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ; ਭਾਰਤੀ ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਤਤਕਾਲ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ "ਬੈਂਕਾਂ" ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਆਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਗਣਨਾ ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਤਹਿਤ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

36. ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਓ. ਪੀ. ਸਵਰਨਾਕਰ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਬੈਂਕ ਦੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਕਿ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਸਕੀਮ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀਃ

“89. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਉਦੋਂ ਹੀ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 28 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਕਰਮਚਾਰੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 29 ਦੇ ਉਪ-ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ (4) ਦੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਸੀ, ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਹ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਮਿਆਦ 20 ਸਾਲ ਸੀ। 20 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੀ, ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 29 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਕਤ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਣਨਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ 29 ਦੇ ਉਪ-ਨਿਯਮ (4) ਦੀ ਮੰਗ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਈ 5 ਸਾਲ ਦੀ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿਰਫ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 28 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੂਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

37. ਓ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਸਵਰਨਾਕਰ ਅਤੇ ਓਰਸ। (ਉਪਰੋਕਤ) ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਕੀਮ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਅਤੇ ਦੂਜਾ, ਜੇ ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਸੀ, ਤਾਂ ਲੈਟਿੰਗ ਨਿਯਮ ਸਿਰਫ਼ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਾਨ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂਰ ਮੁਹੰਮਦ ਬਾਗਬਾਨ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ, ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1966 ਐਸ. ਸੀ. 385 ਅਤੇ ਐਟਲਸ ਸਾਈਕਲ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ; 1979 (2) ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 196 ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂਃ

"124. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

125. ਦੂਜਾ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਇੱਕ ਨਿਯਮ ਸੀ, ਲੇਅਡਾਊਨ ਨਿਯਮ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

126. ਜਾਨ ਮੁਹੰਮਦ. ਕੇਸ, ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1966 ਐਸ. ਸੀ. 385, ਕਾਨੂੰਨ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈਃ (ਏ.ਆਈ.ਆਰ ਪੀ.ਪੀ 394-95, ਪੈਰਾ 18)

"18. ਅੰਤ ਵਿੱਚ, 1939 ਦੇ ਬੰਬਈ ਐਕਟ 22 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬੰਬਈ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 26 (1) ਦੁਆਰਾ, ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 26 ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ ਸੂਬਾਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸਦਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਗਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮਤੇ ਦੁਆਰਾ ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਸਦਨ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਗੇ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਧਿਆ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੰਨੇ ਜਾਣਗੇ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ 1939 ਦੇ ਬੰਬਈ ਐਕਟ 22 ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵੈਧਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। 1939 ਦੇ ਐਕਟ 22 ਅਧੀਨ ਨਿਯਮ 1941 ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਦੀ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ, ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੌਰਾਨ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੰਬਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ 1941 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ 20-5-1946 ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸੈਸ਼ਨ 24-5-1946 ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬੰਬਈ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਸੈਸ਼ਨ 15-7-1946 ਨੂੰ ਅਤੇ ਬੰਬਈ ਵਿਧਾਨ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ 3-9-1946 ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ 2-9-1946 ਨੂੰ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ 13-9-1946 ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। 1939 ਦੇ ਬੰਬਈ ਐਕਟ 22 ਦੀ ਧਾਰਾ 26 (5) ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਨਿਯਮ ਸਿਰਫ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਵੈਧਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਦਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਉਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ 26 ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ।(1). ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਦਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਦਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਦਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਧਾਰਾ 26 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ

ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਦਨਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 26 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਲਈ ਇਹ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਸਾਲ 1941 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹਨ ਅਤੇ 1964 ਦੇ ਗੁਜਰਾਤ ਐਕਟ 20 ਦੀ ਧਾਰਾ 64 ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਜਾਰੀ ਹਨ।

127. ਐਟਲਸ ਸਾਈਕਲ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਦੇ ਮਾਮਲੇ, (1979) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 196 ਵਿੱਚ, ਇਸੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

128. ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

38. ਕਢਵਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਸੰਬੰਧਤ ਧਾਰਾ ਨੇ ਇੱਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਪਣੀ ਤਰਜੀਹੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

39. ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਐੱਸਬੀਆਈ ਵੀਆਰਐੱਸ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗੀ, ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਗਣਨਾ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀ। ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਓ. ਪੀ. ਸਵਰਨਾਕਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇ ਪੈਰਾ 49 ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੁਪਾਤਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸੀ। (supra). ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਅਰਥ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਗਣਨਾ ਲਈ ਹੈ। ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਈ ਗਣਨਾ ਦਾ ਫਾਰਮੂਲਾ ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 23 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

40. ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਿਤੀ 27.12.2000 ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ "ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਲਈ" ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦਾ 31.8.2000 ਦਾ ਪੱਤਰ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਗਏ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਨੱਥੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਂਕਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਬੰਧਤ ਬੋਰਡ ਆਫ਼ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬੈਂਕ ਆਪਣੇ ਬੋਰਡਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਅਤੇ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੇ ਗਏ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਦੇ ਲਾਭਪਾਤਰੀ ਹੋਣਗੇ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਅਤੇ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਯੋਜਨਾ, 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ। ਉਹੀ ਗੱਲ।

ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸ਼ਰਤ ਸੀ। ਅਨੁਲਗ, ਜੋ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸੀ, ਨੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਈਡਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਮੁੱਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਐਸਬੀਆਈ ਨੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਵੀਆਰਐਸ (ਅਨੁਲਗ ਬੀ) ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੁਆਰਾ 15 ਸਾਲਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸੇਵਾ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ।

41. ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਨੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਵੀ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 5.9.2001 ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਸੀ। ਸਾਲ 2000 ਵਿੱਚ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੰਜਾਬ ਨੈਸ਼ਨਲ ਬੈਂਕ ਸਮੇਤ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਬੈਂਕਾਂ ਨੇ ਸਾਲ 2002 ਵਿੱਚ ਪਿਛੋਕੜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਸਕੀਮਾਂ ਨੂੰ ਬੈਂਕਿੰਗ ਕੰਪਨੀਆਂ ਐਕਟ, 1970 ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਬੈਂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਕੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ 1995 ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 28 ਵਿੱਚ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਜਨਾ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੂਰੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਨਾਲ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਐਸਬੀਆਈ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ 27.12.2000 ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਬੋਰਡ ਆਫ਼ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਦੀ ਰਾਏ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਕੀਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਬੈਂਕ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਸਾਰ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਮਿਤੀ 27.12.2000 ਦੇ ਮਤੇ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਈ. ਬੀ. ਏ/ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜੇ ਹੋਰ ਬੈਂਕਾਂ ਵਾਂਗ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਦੀ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਬੈਂਕਾਂ ਵਾਂਗ ਜਾਂ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰੇ।

42. ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਨੇ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਅਤੇ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੁਆਰਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਯੋਜਨਾ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਾਂ ਸੋਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਲਈ ਆਪਣੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਧਾਰਾ 49 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ,

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 50 ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 50 (1) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ, ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ, ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 50 (2) (ਓ) ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਸੁਪਰਐਨੂਏਸ਼ਨ ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫੰਡਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਨਿਯਮ ਬਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੈਕਸ਼ਨ 50 (2) (ਓ) ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈਃ

"50. ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ।–(1) ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ, ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ [ਸਰਕਾਰੀ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ], ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਸ ਐਕਟ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

(2) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਆਮਤਾ' ਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮ-

X X X

(ਓ) ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਜਾਂ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਆਸ਼ਰਿਤਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਜਾਂ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸੁਪਰਐਨੂਏਸ਼ਨ ਪੈਨਸ਼ਨ, ਪ੍ਰੋਵੀਡੈਂਟ ਜਾਂ ਹੋਰ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਫੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਭੁਗਤਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰਐਨੂਏਸ਼ਨ ਭੱਤੇ, ਐਨੂਇਟੀਜ਼ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ;

43. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਜਾਂ ਸੋਧ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜੇ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਲਈ ਕੋਈ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਨੇ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜੇ ਐੱਸਬੀਆਈ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਜਾਇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

44. ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੇ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਐਸਬੀਆਈ ਆਰਟੀਕਲ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜ ਦੀ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਆਈਬੀਏ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸਥਾਈ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ' ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਇਹ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਨਾਹ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਨਾ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਜੋ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮਤੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਉਲਟ, ਤਰਕਹੀਣ ਅਤੇ ਉਲਟ ਸੀ। ਇਹ ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਕਾਰਨ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇੱਕ ਅਣਉਚਿਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ।

45. ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਦੇ ਮਤੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਾਰੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੱਚੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਅਸਪਸ਼ਟ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਬਿਹਤਰ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਅਣਉਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖਣ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਲੈਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਐਸਬੀਆਈ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ।

46. ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਸਕੀਮ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ ਜੋ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੁਆਰਾ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਉਮਰ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਆਧੁਨਿਕ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਦੇ ਤਾਜ਼ਾ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਹੁਨਰ ਹੋਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਇੱਕ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਾਅ ਵਜੋਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਬੈਂਕ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸਨ ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ। ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੇ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਰਾਜ ਦੀ ਸਾਧਨਾਤਮਕਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਅਨੁਛੇਦ 15 ਅਤੇ 16 ਸਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਛਤਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

47. ਹਾਲਾਂਕਿ ਡਿਪਟੀ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਵਿੱਚ ਸੋਧ, ਸੋਧ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 2002 ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਬੈਂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ

ਇਸ ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਸ ਨੇ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਐਸਬੀਆਈ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮਿਤੀ 27.12.2000 ਦੇ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਡਿਪਟੀ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਸਕੀਮ ਦੀ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਬੋਰਡ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਨਾ ਸਿਰਫ ਯੋਜਨਾ ਬਲਕਿ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਨੂੰ ਵੀ ਇਕੱਠੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਵਾਲੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਾ ਬੋਰਡ ਆਫ਼ ਡਾਇਰੈਕਟਰਜ਼ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮਤੇ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਡਿਪਟੀ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ ਕੋਲ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸਥਾਈ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਡੀ.ਜੀ.ਐਮ. ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਮਤੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਪੈਨਸ਼ਨ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਸਾਰ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਣਉਚਿਤ ਅਤੇ ਗੈਰ ਵਾਜਬ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14,16 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

48. ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਕ ਨੇ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾਭ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਨਿਰਧਾਰਤ ਦਿਨ, ਭਾਵ 31.3.2001 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀਆਰਐਸ ਸਕੀਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਆਈਬੀਏ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ 5.9.2001 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੰਚਾਰ ਵਿੱਚ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਨਾ ਰਹਿਣ।

49. ਸਵਾਲ ਇਹ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਬੈਂਕ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦਾ, ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹੇ ਬੇਲੋੜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਯੰਤਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਇਹ ਅਣਉਚਿਤ ਅਤੇ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੇਕਰ ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਯੋਜਨਾ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੇ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਾਲ 2000 ਵਿੱਚ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2002 ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਬੈਂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਅਤੇ 16 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਆੜ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਬੈਂਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਕੀਮ 15 ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋਣ' ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਸੁਤੰਤਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਬਣਾਉਂਦੀ ਸੀ। ਜੇ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਸਕੀਮ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੈ

ਨਿਯਮ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਫਿਰ ਸਕੀਮ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇਗੀ। ਬੈਂਕ ਮਨਘੜਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਖ਼ਾਸਕਰ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਅਧੀਨ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਅਤੇ ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ.-ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ।

50. (ਏ). ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਧੀਨ ਅਧਿਕਾਰ ਖੋਹ ਨਹੀਂ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। "ਗਲਤ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ" ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜਦੋਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ 'ਗਲਤ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ' ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਮਝੌਤਾ ਪੀੜ੍ਹਤ ਧਿਰ ਦੇ ਵਿਕਲਪ 'ਤੇ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੈਂਟਰਲ ਇਨਲੈਂਡ ਵਾਟਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਏ. ਐੱਨ. ਆਰ. ਬਨਾਮ ਬਰੋਜੋ ਨਾਥ ਗਾਂਗੁਲੀ ਅਤੇ ਏ. ਐਨ. ਆਰ, (1986) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 156, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਲ ਆਵਾਜਾਈ ਨਿਗਮ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆਃ "ਭਾਰਤੀ ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ

“75. ਹੇਠ 19, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਮਝੌਤਾ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਕਲਪ 'ਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਧਾਰਾ 19-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਮਝੌਤਾ ਉਸ ਧਿਰ ਦੇ ਵਿਕਲਪ 'ਤੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਯੋਗ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਪਾਰਟੀ ਜੋ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਸੀ, ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੋਈ ਲਾਭ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ' ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਹੀ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 16 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) "ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ" ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈਃ

"16. 'ਅੰਡਯੂ ਪ੍ਰਭਾਵ' ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।- (1) ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ 'ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ' ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸਬੰਧ ਅਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਕ ਧਿਰ ਦੂਜੀ ਦੀ ਇੱਛਾ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ ਅਣਉਚਿਤ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸੈਕਸ਼ਨ 16 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਦੇ ਭੌਤਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨਃ

"(2) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਆਮਤਾ ਪ੍ਰਤੀ ਪੱਖਪਾਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੀ ਇੱਛਾ ਉੱਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-

(ਏ) ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ ਅਸਲ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

ਸਾਨੂੰ ਸੈਕਸ਼ਨ 23 ਅਤੇ 24 ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 23 ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਉਦੇਸ਼ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ। ਇਹ ਸੈਕਸ਼ਨ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸਮਝੌਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਵਿਚਾਰ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ, ਰੱਦ ਹੈ। ਧਾਰਾ 24 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕਈ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦਾ ਕੋਈ ਹਿੱਸਾ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਮਝੌਤਾ ਰੱਦ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇੱਕ ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਕਈ ਵੱਖਰੇ ਵਾਅਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਵਧੇਰੇ ਅਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ, ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੋਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕੇਗਾ। ਵਿਲਸ, ਜੇ ਦੁਆਰਾ ਪਿਕਰਿੰਗ ਬਨਾਮ ਇਲਫ੍ਰਾਕੋਮਬੇ ਰਾਈ ਕੰਪਨੀ (1868) ਐਲਆਰ 3 ਸੀਪੀ 235 (ਪੰਨਾ 250 ਉੱਤੇ) ਵਿੱਚ ਆਮ ਨਿਯਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀਃ

"ਆਮ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ, ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੂੰ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਦ ਹੈ; ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਭਾਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਮਾੜੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹੋ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

(ਬੀ). ਬਰੋਜੋ ਨਾਥ ਗਾਂਗੁਲੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬੇਲੋੜੇ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ; ਜੋ ਸਹੀ ਜਾਂ ਵਾਜਬ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀਃ

"76. ਕਿਸ ਸਿਰ ਹੇਠ ਇੱਕ ਬੇਲੋੜੀ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ? ਜੇ ਇਹ ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਸਿਰ ਹੇਠ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਇਹ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਸਿਰ ਹੇਠ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦਾ

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ [ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.]

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਠੇਕੇ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਫੈਸਲਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕੇਸ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ੌਰਟਰ ਆਕਸਫੋਰਡ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ, ਤੀਜਾ ਸੰਸਕਰਣ, ਖੰਡ II, ਸਫ਼ਾ 2288 ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ, ਆਦਿ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ "ਜ਼ਮੀਰ ਲਈ ਕੋਈ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਣਾ; ਜੋ ਸਹੀ ਜਾਂ ਵਾਜਬ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ"। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਬੇਲੋੜਾ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਉਹ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਸਹੀ ਜਾਂ ਵਾਜਬ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

(ਸੀ). ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਬਰੋਜੋ ਨਾਥ ਗਾਂਗੁਲੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਚਿੱਟੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, 25 ਵੀਂ ਐਡੀਸ਼ਨ, ਵਾਲੀਅਮ 1, ਪੈਰਾ 4, ਚਿੱਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"79. ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ ਕਿ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਚਿੱਟੀ ਦਾ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਤ ਅੰਸ਼ ਚਿੱਟੀ ਆਨ ਕੰਟਰੈਕਟਜ਼, 25 ਵੀਂ ਐਡੀਸ਼ਨ, ਵਾਲੀਅਮ I, ਪੈਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ: "ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੇ ਅੱਜ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਆਪਣੀ ਅਪੀਲ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

"ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ," "ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸਮਾਜਿਕ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ ਸਿਰਫ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਂਦਾ।" ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮੁੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਧਿਰ ਕੋਲ ਦੂਜੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਨਤਕ ਉਪਯੋਗਤਾ ਉੱਦਮਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਦੁਆਰਾ ਚਰਚਾ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ 'ਕੰਟਰੈਕਟ ਡੀ ਐਡੀਸ਼ਨ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਪਾਰੀ ਅਕਸਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ' ਤੇ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਸੈਟਲ ਕੀਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਇੱਕ ਮਿਆਰੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਜਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਯੋਜਨਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਫਿਰ ਵੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਘਾਟ ਹੈ।

ਜਿੱਥੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਹੈ, ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨ, ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ, ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਅਤੇ

ਕਾਨੂੰਨ. ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਤਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਜਾਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਕਮਜ਼ੋਰਾਂ ਉੱਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਛੋਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਉਪਕਰਣ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਮ ਸ਼ਕਤੀ (ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡ ਕੇ) ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਛੋਟ ਦੀ ਧਾਰਾ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ, ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਜੱਜਾਂ ਨੇ 'ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਸਮਾਨਤਾ' ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ "ਕੰਟਰੈਕਟ ਡੀ ਐਡੀਸ਼ਨ", ਅਮਰੀਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ "ਅਡੈਸ਼ਨ ਕੰਟਰੈਕਟ" ਜਾਂ "ਅਡੈਸ਼ਨ ਦੇ ਕੰਟਰੈਕਟ"।

ਇੱਕ "ਅਡੈਸ਼ਨ ਕੰਟਰੈਕਟ" ਨੂੰ ਬਲੈਕ ਦੇ ਲਾਅ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਜਵਾਂ ਐਡੀਸ਼ਨ, ਸਫ਼ਾ 38 ਉੱਤੇ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈਃ "ਅਡੈਸ਼ਨ ਕੰਟਰੈਕਟ।ਵਸਤੂਆਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ 'ਇਸ ਨੂੰ ਲਓ ਜਾਂ ਛੱਡੋ' ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮਾਨਕੀਕ੍ਰਿਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਫਾਰਮ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦਾ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿ ਉਪਭੋਗਤਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਲੋੜੀਂਦੇ ਉਤਪਾਦ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਅਡੈਸ਼ਨ ਕੰਟਰੈਕਟ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਮਜ਼ੋਰ ਧਿਰ ਕੋਲ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

80. ਅਮਰੀਕੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਥਿਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ-ਦੂਜਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਮੈਰੀਕਨ ਲਾਅ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਵਾਲੀਅਮ II ਜੋ ਕਿ ਸਫ਼ੇ 107 ਉੱਤੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 208 ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰਃ "§ 208. ਅਸੰਭਵ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਾਂ ਮਿਆਦ

ਜੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀ ਮਿਆਦ ਬੇਲੋੜੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਬਾਕੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੀ ਮਿਆਦ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਬੇਲੋੜੀ ਮਿਆਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਬੇਲੋੜੇ ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਉਸ ਭਾਗ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਫ਼ਾ 107 ਉੱਤੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈਃ

"ਚੰਗੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ (§ 205) ਬੇਲੋੜੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਜਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨੀਤੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ [ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.]

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਲਈ. ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਾਂ ਮਿਆਦ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ, ਉਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਬੰਧਤ ਕਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ, ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਯੋਗ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ; ਨੀਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਓਵਰਲੈਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਜਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਅਣਚਾਹੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਜਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪੁਲਿਸਿੰਗ ਕਈ ਵਾਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਉਲਟ ਨਿਰਮਾਣ ਦੁਆਰਾ, ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹੇਰਾਫੇਰੀ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਾ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਯੂਨੀਫਾਰਮ ਵਪਾਰਕ ਕੋਡ 2-302 ਟਿੱਪਣੀ 1... ਇੱਕ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਬੇਲੋੜੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਸਮਾਨ ਹਨ, ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਅਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਧਿਰ ਨੂੰ ਜੋਖਮ ਦੀ ਵੰਡ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਕੁੱਲ ਅਸਮਾਨਤਾ, ਮਜ਼ਬੂਤ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਅਣਉਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਇਸ ਸੰਕੇਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਧੋਖੇ ਜਾਂ ਮਜਬੂਰੀ ਦੇ ਤੱਤ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਜਾਂ ਇਹ ਦਰਸਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮਜ਼ੋਰ ਧਿਰ ਕੋਲ ਕੋਈ ਅਰਥਪੂਰਨ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੋਈ ਅਸਲ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਅਣਉਚਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਯੂਨੀਵਰਸਲ ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਕੋਡ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਲ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਠੇਕਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ "ਗੈਰ-ਵਿਕਰੀ" ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਮਾਨਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਜ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਰਵੱਈਏ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਧਾਰਾ 208 ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਨੋਟ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪੰਨਾ 112 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈਃ

"ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਡੈਸ਼ਨ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਸੰਗਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸਾਰੇ ਅਸੰਗਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਅਡੈਸ਼ਨ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ, ਸਮਝੌਤਾ ਜਿੰਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਨਕੀਕ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਜਿੰਨੀ ਘੱਟ ਅਰਥਪੂਰਨ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜਾਂ ਇੱਕ ਮਿਆਦ ਅਯੋਗਤਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਲਈ ਓਨੀ ਹੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੋਵੇਗੀ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੌਨ ਆਰ ਪੇਡਨ ਦੁਆਰਾ 1982 ਵਿੱਚ ਬਟਰਵਰਥ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ 'ਦਿ ਲਾਅ ਆਫ਼ ਅਨਜੈਸਟ ਕੰਟਰੈਕਟਜ਼' ਵਿੱਚ ਸਫ਼ੇ 28-29 ਉੱਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈਃ

"... ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਅਰਸਤੂਵਾਦੀ ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਰੋਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਲੇਸਿਓ ਐਂਜਲਿਸ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਚੱਕਰ ਦੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਮੱਧਕਾਲੀ ਚਰਚ ਦੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਵਿਆਜ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਅਧਾਰ ਬਣਾਇਆ। ਇਹ ਫ਼ਲਸਫ਼ੇ ਸਤਾਰ੍ਹਵੀਂ ਅਤੇ ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਚਾਂਸਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਅਖਤਿਆਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਏ ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਨੇ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਣਉਚਿਤ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹੀਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤਵਾਦ ਵੱਲ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੈਕਟਸ ਸੰਟ ਸਰਵਾਂਡਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਸੀ, ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੀ ਥਿਊਰੀ ਨੇ ਅਜੇ ਵੀ ਅਪਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਇੱਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਦੁਆਰਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਾਂ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਜਾਂ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਅਪਵਾਦ ਸੀਮਤ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 30 ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੋਵਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਰੁਝਾਨ ਨੇ ਲਗਭਗ ਪੂਰਾ ਚੱਕਰ ਲਿਆ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਦਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬੇਲੋੜੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਦੀ ਇੱਕ ਆਮ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿੰਦੂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਯੂਸੀਸੀ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 2.302 ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਫੈਸਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ ਨਵੇਂ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦੂਰੀ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ."...

ਉਪਰੋਕਤ ਅੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸਮੀਕਰਨ "ਲੇਸਿਓ ਐਂਜਲਿਸ" "ਲੇਸਿਓ ਅਲਟਰਾ ਡਿਮੀਡੀਅਮ ਵੇਲ ਐਂਜਲਿਸ" ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਰੋਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਅਰਥ ਹੈ ਇੱਕ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੱਟ ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੂਜੇ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਮੁੱਲ ਦੇ ਅੱਧੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਿਕਰੇਤਾ ਨੂੰ ਵੇਚੀ ਗਈ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਅੱਧਾ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਜਾਂ ਖਰੀਦਦਾਰ ਨੇ ਦੁੱਗਣੇ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਪਰੋਕਤ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ "ਪੈਕਟਸ ਸੰਟ ਸਰਵਾਂਡਾ" ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ "ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਰੱਖੇ ਜਾਣੇ ਹਨ"।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ [ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.]

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਅਣਉਚਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਮਜ਼ਬੂਤ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅਣਉਚਿਤ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਧੋਖੇ ਜਾਂ ਮਜਬੂਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਤੱਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਇਹ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪਾਰਟੀ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਰੋਜੋ ਨਾਥ ਗਾਂਗੁਲੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ, ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਜਾਂ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇੱਥੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਾਜਬ ਨਿਰਮਾਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬੇਲੋੜੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਐੱਸਬੀਆਈ ਵੀਆਰਐੱਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀਹੀਣ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(ਡੀ). ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬ੍ਰੋਜੋ ਨਾਥ ਗਾਂਗੁਲੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆਃ

"83. ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਿਧਾਂਤ ਜਿਸ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਉਭਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਾ ਦੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਜਾਂ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਲਾਰਡ ਡੈਨਿੰਗ, ਐੱਮ. ਆਰ., ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵਕ ਅਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਨਿਰਮਾਤਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਗਿਲਸਪੀ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਰਾਏ ਬਾਉਲਸ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਲਿਮਟਿਡ, (1973) ਕਿਊਬੀ 400 ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਧਾਰਾ, ਇਸਦੇ ਅਸਲ ਨਿਰਮਾਣ ਉੱਤੇ, ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਲਾਰਡ ਡੈਨਿੰਗ ਨੇ ਕਿਹਾ (ਸਫ਼ੇ 415-416 ਉੱਤੇ)

"ਉਹ ਸਮਾਂ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ 'ਬਣਾਉਣ' ਦੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਨ। ਕੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀਹੀਣ ਹਨ? ਕੀ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਅਣਉਚਿਤ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਇੰਨੀ ਅਣਉਚਿਤ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਇੰਨੀ ਅਣਉਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਕਿ ਇਹ ਅਣਉਚਿਤ ਹੋਵੇ? ਜਦੋਂ ਇਹ ਇਸ ਬਿੰਦੂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀਃ

'ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਚੌਕਸੀ ਹੈ, ਜੋ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਵੇਖਣ ਲਈ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ':

ਜੌਹਨ ਲੀ ਐਂਡ ਸਨ (ਗ੍ਰੈਂਥਮ) ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਰੇਲਵੇ ਐਗਜ਼ੀਕਿਊਟਿਵ, (1949) 2 ਆਲ ਈ ਆਰ 581 |

ਇਹ ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਨੂੰ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੋਟ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਉਸ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਬੇਲੋੜਾ ਹੋਵੇਗਾ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਲੋਇਡਜ਼ ਬੈਂਕ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਬੰਡੀ (1974) 3 ਆਲ ਈ. ਆਰ. 757 ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਡੈਨਿੰਗ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ

"ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਸਮਾਨਤਾ" ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਚਰਚਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕੀਤੀ (ਸਫ਼ਾ 763' ਤੇ) "ਸਾਡੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਧਿਰਾਂ ਬਰਾਬਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਇੰਨਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਇੰਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਆਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨੂੰ ਕੰਧ ਵੱਲ ਧੱਕਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਸਾਧਾਰਣ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕਜੁੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਸਿਧਾਂਤ ਲੱਭਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਦੇ ਠੇਕੇ ਜਾਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹਾਂ ਜੋ ਧੋਖਾਧੜੀ ਜਾਂ ਗਲਤ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਜਾਂ ਗਲਤੀ ਲਈ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਖਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਲਈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ (ਸਫ਼ਾ 765 ਉੱਤੇ) ਇੱਕ ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ,

"ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਮੈਂ ਸੁਝਾਅ ਦੇਵਾਂਗਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੀ ਧਾਗਾ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਉਹ 'ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਸਮਾਨਤਾ' 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਾਨੂੰਨ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੁਤੰਤਰ ਸਲਾਹ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਣਉਚਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਤਬਦੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਤ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੀ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਜਾਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਆਪਣੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਜਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਜਾਂ ਦਬਾਅ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸ' ਤੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ [ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.]

ਹੋਰ| ਜਦੋਂ ਮੈਂ 'ਅਣਉਚਿਤ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗਲਤ ਕੰਮ ਦੇ ਸਬੂਤ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਅਣਉਚਿਤ ਲਾਭ ਲਈ ਸ਼ਰਤ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਸਵੈ-ਹਿੱਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਦੂਜੇ ਲਈ ਲਿਆ ਰਹੇ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੈ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦੁਆਰਾ 'ਹਾਵੀ' ਜਾਂ 'ਹਾਵੀ' ਹੋਣ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਵਾਲੇ ਤੋਂ ਵੀ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਸੰਭਵ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਿਰਫ ਉਸ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲੱਭਦਾ ਹੈ। ਦੁਬਾਰਾ, ਮੇਰਾ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਨੂੰ ਸੁਤੰਤਰ ਸਲਾਹ ਦੁਆਰਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਘਾਤਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੈਨੂੰ ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਉਣ ਲਈ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

(ਈ). ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਠੇਕੇ, ਜੋ ਕਿ ਗਲਤ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹਨ, ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦਖਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਏ ਸ਼੍ਰੇਡਰ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮੈਕਾਲੇ (ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਸਟੋਨ) (1974) 1 ਡਬਲਯੂ. ਐਲ. ਆਰ. 1308 ਵਿੱਚ, ਲਾਰਡ ਡਿਪਲਾਕ ਨੇ ਪੀਪੀ. 1315-16 ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ:

"84. .... "ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭੂ, ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਅਗਲੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਗੀਤਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸੰਜਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੀਮਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਵਾਅਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਜ਼ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਕੇਸ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਸ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਗੀਤਕਾਰ ਦੀ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉੱਤਮ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਗੀਤਕਾਰ ਦੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੋ ਉਸ ਲਈ ਗਲਤ ਸਨ। ਤੁਹਾਡਾ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪ ਇਹ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਚਿੰਤਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਜਨਤਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗੀਤ ਲੇਖਕ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇ ਫਲ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਜੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਇੰਨੇ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ।

ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਿਰ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਜੋ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਲਾਗੂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਪਾਰ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਲਾਭ ਬਾਰੇ 19 ਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਕੋਈ ਆਰਥਿਕ ਸਿਧਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧੇਰੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ। ਬੈਂਥਮ ਅਤੇ ਲੈਸੇਜ਼ ਫੇਅਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਆਮ ਤੌਰ ਉੱਤੇ ਠੇਕਿਆਂ ਲਈ ਬੇਲੋੜੇ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਆਜ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਲਈ ਕੀਤਾ ਸੀ; ਪਰ ਇਹ ਨੀਤੀ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰਾਹਤ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸੰਜਮ ਵਿੱਚ ਠੇਕਿਆਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਾਗੂ ਰਹੀ। ਜੇ ਕੋਈ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਠੇਕਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਵੇਖੇ ਤਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਆਰਥਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕੋਈ ਇਹ ਦੇਖੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੀਤਾ ਉਸ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੀ ਕਿਹਾ, ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਕੀਤੀ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਦੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਪਾਰ ਦੇ ਸੰਜਮ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਅਪੀਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈਃ 'ਕੀ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਨਿਰਪੱਖ ਸੀ? ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਵਾਅਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਵਾਜਬ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਾਅਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹਨ। ਇਸ ਟੈਸਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਐੱਫ). ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਮਜ਼ਬੂਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਆਮ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇਣਦਾਰੀ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਵਾਜਬ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੇਵੀਸਨ ਬਨਾਮ ਪੇਟੈਂਟ ਸਟੀਮ ਕਾਰਪੇਟ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ (1949) 2 ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

“85. ਲੇਵੀਸਨ ਬਨਾਮ ਪੇਟੈਂਟ ਸਟੀਮ ਕਾਰਪੇਟ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਡੈਨਿੰਗ, ਐੱਮ. ਆਰ. ਦੇ ਨਿਰੀਖਣ ਵੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ (ਸਫ਼ਾ 79 ਉੱਤੇ) ।

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ [ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.]

"ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇੱਥੇ 1975 ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਆਮ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇਣਦਾਰੀ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਵਾਜਬ ਹੋਵੇਃ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਕਾਟਿਸ਼ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਛੋਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ, ਦੂਜੀ ਰਿਪੋਰਟ (1975) (5 ਅਗਸਤ, 1975) ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 69 (ਐਚਸੀ 605) ਪੀਪੀ 62,174; ਅਤੇ ਹੁਣ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਬਿੱਲ ਹੈ, ਜੋ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਹਿੱਸਾ ਹੈਃ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਬਿੱਲ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਹੋਣ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਬਿੱਲ ਦਾ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਗਿਲੇਸਪੀ ਬਰੋਸ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਰਾਏ ਬਾਉਲਸ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਲਿਮਟਿਡ (1973) ਕਿਊ. ਬੀ. 400 ਵਿੱਚ, ਮੈਂ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਛੋਟ ਜਾਂ ਸੀਮਾ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੇ ਇਹ ਤਰਕਹੀਣ ਸੀ, ਜਾਂ ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਤਰਕਹੀਣ ਹੋਵੇਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਅੱਜ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਆਰੀ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਠੇਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਹੈ।

(ਜੀ). ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਰੋਜੋ ਨਾਥ ਗਾਂਗੁਲੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾਃ

87. ਫੋਟੋ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸਿਕਿਊਰੀਕੋਰ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਲਿਮਟਿਡ (1980) ਏ. ਸੀ. 827 ਵਿੱਚ, ਅਣਉਚਿਤ ਕੰਟਰੈਕਟ ਟਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1977 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਕੇਸ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਨੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕੀਤੇ ਫਾਰਮ ਉੱਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਿਆਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਨ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਪਾਰੀ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਮਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਊਸ ਆਫ਼ ਲਾਰਡਜ਼ ਨੇ, ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਧਾਰਾ ਦੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਜਾਂ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿੱਥੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਲਾਰਡ ਵਿਲਬਰਫੋਰਸ, ਲਾਰਡ ਡਿਪਲਾਕ ਅਤੇ ਲਾਰਡ ਸਕਾਰਮੈਨ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਊਸ ਆਫ਼ ਲਾਰਡਜ਼ ਇੱਕ ਫਿੱਟ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰੇਗਾ। ਲਾਰਡ ਵਿਲਬਰਫੋਰਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ, ਅਨਫੇਅਰ ਕੰਟਰੈਕਟ ਟਰਮਜ਼ ਐਕਟ, 1977 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (ਸਫ਼ਾ 843 ਉੱਤੇ) ਕਿਹਾ,

"ਇਹ ਐਕਟ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਠੇਕਿਆਂ ਅਤੇ ਮਿਆਰੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਤ ਨਿਯਮਾਂ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਵਾਦ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਹੈ। ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਨੇ ਪੂਰੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ

ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ| ਇਸ ਐਕਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਪਾਰਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਦੋਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕੋਲ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਅਸਮਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਜੋਖਮ ਆਮ ਤੌਰ' ਤੇ ਬੀਮਾ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿਣ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਨਿਆਂਇਕ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਿਰਵਿਘਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਸੰਸਦ ਦਾ ਇਰਾਦਾ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋਖਮਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡਣ ਲਈ ਸੁਤੰਤਰ ਛੱਡਣ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਸਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਲਾਰਡ ਡਿਪਲਾਕ ਨੇ ਕਿਹਾ (ਸਫ਼ਾ 850-51 ਉੱਤੇ)

"ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨਿਆਂਇਕ ਸਹਿਮਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵਜੋਂ ਮੰਨੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਵਪਾਰੀ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਇੱਕ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬੇਦਖਲੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਿਹਿਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਦਰੋਹ ਦੀ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਜੋ ਕਿ ਉਹ ਸਹਿਣ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਸੀ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਲਾਰਡ ਸਕਾਰਮੈਨ ਨੇ ਲਾਰਡ ਵਿਲਬਰਫੋਰਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ (ਸਫ਼ਾ 853 ਉੱਤੇ) ਉਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸਦਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲ "ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ ਜੋ ਆਪਣੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ" ਅਤੇ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ: "ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਜੋ ਸਹਿਮਤ ਹੋਈਆਂ (ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ) ਉਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਝਣ।"

88. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਤੇ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਕਿੰਗਡਮ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕੁਝ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਅਣਉਚਿਤਤਾ (ਜਾਂ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਘਾਟ, ਜੇ ਕੋਈ ਇਸ ਵਾਕੰਸ਼ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ) ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਹਾਲਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵੀ ਸਮਾਨ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਲਈ, ਜਰਮਨ ਸਿਵਲ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 138 (2) ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ "ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਖੀ ਸਥਿਤੀ, ਅਨੁਭਵਹੀਣਤਾ, ਨਿਰਣਾਇਕ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਘਾਟ, ਜਾਂ ਗ੍ਰਾਂਟ ਜਾਂ ਵਾਅਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ" ਸ਼ੋਸ਼ਣ "ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਥਿਤੀ ਬਹੁਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਕੋ ਜਿਹੀ ਹੈ।

(ਐੱਚ). ਬਰੋਜੋ ਨਾਥ ਗਾਂਗੁਲੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈਃ

"89. ਤਾਂ ਕੀ ਸਾਡੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ? ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਫੈਸ਼ਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬਦਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ? ਕੀ ਸਾਰੇ ਨਿਆਂ ਸ਼ਾਸਤਰਿਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ 19ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਢਿੱਲ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਕੇ ਲੰਘਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨੂੰ ਕੰਧ ਵੱਲ ਧੱਕਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰਾਂ ਉੱਤੇ ਅਡ਼ਿੱਕਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠ ਕੇ ਸੁਸਤ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਮਜ਼ੋਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲਦੇ ਹਨ? ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਜੱਜ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਹੁੰ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਹੀ ਅਤੇ ਤਰਕ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਵਿੱਚ ਮਹਾਨ ਸਮਾਨਤਾ ਧਾਰਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਣਉਚਿਤ ਅਤੇ ਅਣਉਚਿਤ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ, ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਣਉਚਿਤ ਅਤੇ ਅਣਉਚਿਤ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਇੱਕ ਪੂਰੀ ਸੂਚੀ ਦੇਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ. ਕੋਈ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਜੋ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਸਿਰਫ ਕੁਝ ਚਿੱਤਰ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਲਈ, ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਥੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਤਾਕਤ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਇਹ ਉੱਥੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਅਸਮਾਨਤਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ।

ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਧਿਰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਿਰਫ ਮਜ਼ਬੂਤ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ' ਤੇ ਵਸਤਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਾਂ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉੱਥੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਰਥਪੂਰਨ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬਲਕਿ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਜਾਂ ਮਿਆਰੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਿੰਦੀਆਂ ਵਾਲੀ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਰੂਪ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਧਾਰਾ ਅਣਉਚਿਤ, ਗੈਰ ਵਾਜਬ ਅਤੇ ਅਸੰਗਤ ਹੋਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਥੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਰਾਬਰ ਜਾਂ ਲਗਭਗ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਥੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਿੱਥੇ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਵਪਾਰੀ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਤੇ ਰਾਜ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਏਜੰਸੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਵਣਜ ਦੀ ਲਗਭਗ ਹਰ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਣਗਿਣਤ ਸਥਿਤੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੰਗਤ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਅਣਉਚਿਤ ਅਤੇ ਅਣਉਚਿਤ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਆਪਣੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(i). ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਰੋਜੋ ਨਾਥ ਗਾਂਗੁਲੀ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ ਜੇ ਉਹ ਅਸਹਿਜ, ਅਣਉਚਿਤ ਅਤੇ ਤਰਕਹੀਣ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉੱਚ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਯੋਗ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਜਾਣ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਈ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆਃ

"91. ਕੀ ਉੱਪਰ ਦੱਸੀ ਗਈ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 19-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਇਹ ਰੱਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਭਾਰਤੀ ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 16 (1) ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਕਈ ਵਾਰ ਉਹ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਉੱਤੇ ਅਸਲ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੌਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਰਥਿਕ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਸਮਾਨਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਮਝੌਤੇ "ਅਣਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ" ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਚਾਰ ਕੋਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ।

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ [ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.]

ਭਾਗ 16 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ (1) | ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਜਿਹੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਠੇਕੇ ਇੱਕ ਮਿਆਰੀ ਜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨਾਲ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਲਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਨਿਰਧਾਰਤ ਜਾਂ ਮਿਆਰੀ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਜੋ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਵਧੀਆ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜੋ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਜਾਂ ਸਮੂਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਉਹ ਬੇਲੋੜੇ, ਅਣਉਚਿਤ ਅਤੇ ਗੈਰ ਵਾਜਬ ਹਨ, ਤਾਂ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹਨ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸਿਰਫ ਰੱਦ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੈ, ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਮਜਬੂਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉੱਚ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਠੇਕੇ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਠੇਕੇ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ, ਭਾਰਤੀ ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ, 1872। ਅਜਿਹੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਭਾਰਤੀ ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਜੋ ਲਾਗੂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸੈਕਸ਼ਨ 23 ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਕਿਸੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਉਦੇਸ਼ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ... ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਨੂੰ... ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ।"

(ਜੇ). ਅਦਾਲਤ ਨੇ "ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ" ਉੱਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜਨਤਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਕਾਰਵਾਈ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ:

"92. ਭਾਰਤੀ ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ "ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ" ਜਾਂ "ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ" ਸਮੀਕਰਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਤੋਂ, "ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ", "ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ", ਜਾਂ "ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਉਲਟ" ਸਮੀਕਰਨ ਸਹੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜਨਤਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਕੀ ਜਨਤਕ ਭਲਾਈ ਲਈ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਾਂ ਕੀ ਜਨਤਕ ਭਲਾਈ ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਨਵੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਲੈਣ-ਦੇਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਮੁਖੀ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਅਤੇ ਬਦਲਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੱਕ ਵਧਾਉਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮੁਖੀ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਝਿਜਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਦੋ ਸਕੂਲ ਹਨ-"ਤੰਗ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ" ਸਕੂਲ ਅਤੇ "ਵਿਆਪਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ" ਸਕੂਲ। ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮੁਖੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀਆਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। "ਤੰਗ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ" ਸਕੂਲ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਾਰ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੇ ਡਰਪੋਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਜਾਨਸਨ ਬਨਾਮ ਡਰੀਫੋਂਟੇਨ ਕੰਸੋਲੀਡੇਟਿਡ ਗੋਲਡ ਮਾਈਨਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਡੇਵੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਬੋਲੀ ਗਈ ਹੈਃ "ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਇੱਕ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਆਧਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।" ਇਹ 1902 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸੱਤਰ-ਅੱਠ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ, ਬਰੌ, ਜੇ, ਨੇ ਰਿਚਰਡਸਨ ਬਨਾਮ ਮੇਲਿਸ਼, (1824-34) ਆਲ ਈ. ਆਰ. 258 ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਨੂੰ "ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੇਕਾਬੂ ਘੋੜਾ ਦੱਸਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭਟਕ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ।" ਮਾਸਟਰ ਆਫ਼ ਦ ਰੋਲਸ, ਲਾਰਡ ਡੈਨਿੰਗ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਬੇਕਾਬੂ ਘੋੜਿਆਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸਾਡੀ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਿਕੰਦਰ ਮਹਾਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬੁਸੇਫਾਲੁਸ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਸਨੇ ਐਂਡਰਬੀ ਟਾਊਨ ਫੁੱਟਬਾਲ ਕਲੱਬ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਫੁੱਟਬਾਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ (1971) Ch 591 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾਃ "ਕਾਠੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਨਾਲ, ਬੇਕਾਬੂ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਡਰਪੋਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ, ਤਾਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਬਲਕਿ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਬਰਾਬਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਕਦੇ ਵਿਕਸਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਸਰ ਵਿਲੀਅਮ ਹੋਲਡਸਵਰਥ ਨੇ ਆਪਣੀ "ਹਿਸਟਰੀ ਆਫ਼ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਲਾਅ", ਵਾਲੀਅਮ III, ਸਫ਼ਾ 55 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈਃ

"ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਵਰਗਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮੂਹ, ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੁਝ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਅਧਾਰ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਵੇਂ ਭੇਸ ਵਿੱਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਜਾਂ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।"

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤ ਉਚਿਤ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਜਾਂ ਵਿਸਤਾਰ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ [ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.]

ਸੋਧ| ਉਹ ਅਭਿਆਸ ਜੋ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਆਮ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਅੱਜ ਜਨਤਕ ਜ਼ਮੀਰ ਲਈ ਘਿਣਾਉਣੇ ਅਤੇ ਦਮਨਕਾਰੀ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਜੇ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਜ਼ਮੀਰ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਜਿਹੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਸਾਡੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਉਸ ਚਾਨਣ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

93. ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਆਮ ਨਿਯਮ ਇਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਜੋ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਉਹ ਗੈਰ-ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਏ ਸ਼ੋ੍ਡਰ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰਪਨੀ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਮੈਕਾਲੇ (1974) 1 ਡਬਲਯੂ. ਐਲ. ਆਰ. 1308 ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਉਲਟ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਾਮਲਾ ਵੱਖਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜਾਂ ਅਨੈਤਿਕ ਹੈ। ਕੇਦਾਰ ਨਾਥ ਮੋਤਾਨੀ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਰਾਏ, ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1960 ਐਸ. ਸੀ. 213 ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕੀ ਹੱਕ ਨੂੰ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਬੇਨਾਮੀਦਾਰ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ਾ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ' ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਹਾਃ (ਸਫ਼ਾ 873 'ਤੇ)

"ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਹੀ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਦਈ ਉਸ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੈਣ-ਦੇਣ' ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜੇ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਮਾਮੂਲੀ ਜਾਂ ਘਟੀਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵਿਲੀਸਟਨ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਉਸ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਕੇਸ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਬੇਸ਼ਕ, ਮੁਦਈ ਦੇ ਆਚਰਣ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਸਖਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਧੋਖਾਧੜੀ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਾਮਲਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਅਤੇ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਜਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੁਦਈ ਨੇ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੰਨੀ ਘੋਰ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਨਾ ਹੋਵੇ

ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪ੍ਰਬਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।"

ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਸਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸਿਧਾਂਤ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਜੋ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਣ ਨਾਲ ਦਾਗੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਬਲਕਿ ਉਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਇੰਨੀਆਂ ਅਣਉਚਿਤ ਅਤੇ ਤਰਕਹੀਣ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਝਟਕਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਹ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

51. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਡੀ. ਟੀ. ਸੀ. ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਹੋਰ, (1991) ਸਪੰਜ 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 600 ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਉੱਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾਃ

"279. ਚਿੱਟੀ ਆਨ ਕੰਟਰੈਕਟ (25ਵੀਂ ਐਡੀਸ਼ਨ, ਵਾਲੀਅਮ 1) ਦੇ ਪੈਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਕੰਟਰੈਕਟ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸਮਾਜਿਕ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ ਸਿਰਫ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿ ਕੰਟਰੈਕਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ।"

280. ਐਨਸਨ ਦੇ ਕੰਟਰੈਕਟ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ੇ 6 ਅਤੇ 7 ਵਿੱਚ ਬਦਲਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਟਰੈਕਟ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈਃ

"ਅੱਜ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਖਰੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸਮਾਜਿਕ ਆਦਰਸ਼ ਹੈ ਸਿਰਫ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਇੱਕ ਸਮੂਹਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਵਧੇਰੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਆਕਰਸ਼ਣ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਅਕਸਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਸਲ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਸੰਧੀ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੋਵਾਂ ਵਿੱਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਅੱਜ ਕਈ ਬਿੰਦੂਆਂ 'ਤੇ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ, ਮਾਲਕਾਂ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰਦਾਤਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਕੰਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਕਿ ਉਹ ਬੇਲੋੜੀ ਤੋਂ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਰਾਏ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ, ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ (ਲਾਗੂ ਸ਼ਰਤਾਂ) ਕਾਨੂੰਨ, ਖਪਤਕਾਰ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉਪਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਰਥਿਕ ਦਬਾਅ ਤੋਂ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹੋਰ ਸਮਾਨ ਕਾਨੂੰਨ| ਇਹ ਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਲਟ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾੜ ਦੇਣਗੇ ਜੋ ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਬਣਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਉਦਯੋਗ ਵਿੱਚ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਰੈਸਟਰਿਕਟਿਵ ਟ੍ਰੇਡ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਐਕਟ, 1956 ਅਤੇ ਫੇਅਰ ਟਰੇਡਿੰਗ ਐਕਟ, 1973 ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਖਲ ਅੱਜ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰੇਲਵੇ ਬੋਰਡ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਬਿਜਲੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

'ਸਟੈਂਡਰਡ ਫਾਰਮ' ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਾਂਝਾ ਰੱਖਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹੁਣ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਭਰਮ ਹੈ।

52. (ਏ). ਡੀ. ਟੀ. ਸੀ. (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਾਜਬ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਕੰਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਰਿਡੰਡੈਂਸੀ ਤੋਂ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ। ਸੈਂਟਰਲ ਇਨਲੈਂਡ ਵਾਟਰ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ ਅਤੇ ਏ. ਐੱਨ. ਆਰ. ਬਨਾਮ ਬਰੋਜੋ ਨਾਥ ਗਾਂਗੁਲੀ ਅਤੇ ਏ. ਐੱਨ. ਆਰ. (1983) 3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 156 ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆਃ

"282. ਬਰੋਜੋ ਨਾਥ ਕੇਸ (1986) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 156 ਵਿੱਚ, ਜੱਜ ਮੈਡਨ ਨੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਅਣਉਚਿਤ ਜਾਂ ਅਣਉਚਿਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਜਾਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਉਸੇ ਅਧਾਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਨਾ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ ਨਿਆਂ ਜਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਜਾਂ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ, ਅਣਉਚਿਤ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧਤ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਮਹਾਂਦੀਪੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਊਸ ਆਫ਼ ਲਾਰਡਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਬੇਲੋੜੇ ਬੋਝ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਮੈਂ ਉਹੀ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਦੁਹਰਾਉਂਦਾ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਤਰਕ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

(ਬੀ). ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਡੀ. ਟੀ. ਸੀ. (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਗੈਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾਃ

"283. ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਨਿਯਮ ਆਦਿ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਗੈਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿੱਚ (1959-60) 73 ਹਾਰਵਰਡ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ, ਸਫ਼ੇ 1595-96 'ਤੇ ਸਿਰਲੇਖ' ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਹਾਲਤ 'ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਚਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਭਾਵ (1) ਕੁਝ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਰਨਾ; (2) ਸਰਕਾਰੀ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ; (3) ਸਰਕਾਰੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ; ਅਤੇ (4) ਠੇਕਿਆਂ ਦੀ ਖਰੀਦ. ਇਸ ਨੂੰ ਸਫ਼ੇ 1602-03 ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀਃ

"ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰੇਗਾ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਆਰਥਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੰਟਰੈਕਟ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਕੰਟਰੈਕਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੈਰ-ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਨਿਜੀ ਉੱਦਮੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ, ਇੱਕ ਨਿਜੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਉਲਟ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਸੰਘੀ ਕੰਟਰੈਕਟਿੰਗ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ' ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਉਚਿਤ 'ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਮਰਪਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗੇ ਗਏ ਉਦੇਸ਼ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਤਿਅੰਤ ਅਭਿਆਸ ਵਜੋਂ ਆਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

ਦੁਬਾਰਾ ਸਫ਼ਾ 1603 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈਃ

"ਜਦੋਂ ਹਾਲਾਤ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਆਰਥਿਕ ਲਾਭਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਅਨੰਦ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ ਪਾਬੰਦੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਪੰਜਵੀਂ ਸੋਧ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਚੌਦਵੀਂ ਸੋਧ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਅਯੋਗ ਕਰਨਾ

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ [ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.]

ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲਾਭ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਲਈ ਵੀ ਅਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ, ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਸੰਭਾਵਿਤ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

284. ਯੇਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲਾਅ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਗੁਇਡੋ ਕੈਲਾਬਰੇਸੀ ਨੇ ਆਪਣੀ "ਰੈਟਰੋਐਕਟੀਵਿਟੀ, ਪੈਰਾਮਾਉਂਟ ਪਾਵਰ ਐਂਡ ਕੰਟਰੈਕਚੁਅਲ ਚੇਂਜਜ਼" (1961-62) 71 ਯੇਲ ਲਾਅ ਜਰਨਲ 1191 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਅਜਿਹੇ ਠੇਕੇ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਾਸ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਹਨ ਜਾਂ ਆਮ ਭਲਾਈ ਲਈ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਸੰਘੀ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ' ਤੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਫ਼ਾ 1197 ਉੱਤੇ, ਇਹ ਅੱਗੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈਃ

"ਸਰਕਾਰ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਧਾਰਾ ਲਈ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਮਿਆਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਉਦੋਂ ਵੀ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਜਾਇਦਾਦ ਨੂੰ 'ਲੈਣ' ਦਾ ਗਠਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਸਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਸਮਝੀ ਗਈ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦੇ। ਸਰਕਾਰ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਤਾਂ ਹੀ ਜੇ ਯੁੱਧ ਜਾਂ ਵਣਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਅਸਥਾਈ ਅਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਮ ਭਲਾਈ ਤਬਦੀਲੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਏਗੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਰ ਨਿਯਮ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇਵੇਗਾ।

x x x

286. ਬਰੋਜੋ ਨਾਥ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ (ਉਪਰੋਕਤ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ "ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਜਾਂ ਨਿਰਪੱਖਤਾ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਅਨੁਸਾਰੀ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਰੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਕਾਰਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹਨ ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਧਾਰਾ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹਨ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੀਆਂ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਣਉਚਿਤ ਅਤੇ ਗੈਰ ਵਾਜਬ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਇੱਕ ਅਣਉਚਿਤ ਅਤੇ ਗੈਰ ਵਾਜਬ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰ ਧਿਰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਿਰਫ ਮਜ਼ਬੂਤ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ' ਤੇ ਵਸਤਾਂ ਜਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਜਾਂ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੇ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਉੱਥੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਰਥਪੂਰਨ ਵਿਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬਲਕਿ ਕਿਸੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇਣ ਜਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਜਾਂ ਮਿਆਰੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਿੰਦੀਆਂ ਵਾਲੀ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ, ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਰੂਪ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਧਾਰਾ ਅਣਉਚਿਤ, ਗੈਰ ਵਾਜਬ ਅਤੇ ਅਸੰਗਤ ਹੋਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਉੱਥੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿੱਥੇ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਰਾਬਰ ਜਾਂ ਲਗਭਗ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਵਪਾਰੀ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਹੈ।

287. ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੱਜ ਦੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਧਨਾਂ ਅਤੇ ਏਜੰਸੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਵਣਜ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਲਗਭਗ ਹਰ ਸ਼ਾਖਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਣਗਿਣਤ ਸਥਿਤੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੰਗਤ ਅਤੇ ਅਸਮਾਨ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਅਣਉਚਿਤ ਅਤੇ ਅਣਉਚਿਤ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਆਪਣੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਣਗਿਣਤ ਸਥਿਤੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਅਣਉਚਿਤ ਅਤੇ ਗੈਰ ਵਾਜਬ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਅਸਮਾਨ ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(ਸੀ). ਡੀ. ਟੀ. ਸੀ. (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਉੱਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈਃ

"294. ਬਸ਼ੇਸ਼ਰ ਨਾਥ ਬਨਾਮ ਸੀ. ਆਈ. ਟੀ., ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1959 ਐੱਸ. ਸੀ. 149 ਵਿੱਚ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਐੱਸ. ਆਰ. ਦਾਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 14 ਇੱਕ ਠੋਸ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਲਗਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਰਾਜ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

295. ਈ. ਪੀ. ਰਾਏੱਪਾ ਬਨਾਮ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਰਾਜ, (1974) 4 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 3, ਭਗਵਤੀ, ਜੇ. (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਦੋਂ ਸਨ) ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਜੀਨਸ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 16 ਇੱਕ ਪ੍ਰਜਾਤੀ ਹੈ। ਆਰਟੀਕਲ 16 ਜਨਤਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਜੋ, ਇਸ ਲਈ, ਅਨੁਛੇਦ 14 ਅਤੇ 16 ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਵਿਤਕਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਕ। "ਸਮਾਨਤਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਅਤੇ ਅਯਾਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸੰਕਲਪ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰਵਾਇਤੀ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ" ਘੇਰਿਆ, ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਸੀਮਤ "ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਸਮਾਨਤਾ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਨ; ਇੱਕ ਗਣਤੰਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜਾ, ਇੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਮਨਘੜਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਐਕਟ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਹੈ, ਇਹ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤਰਕ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੋਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਜੇ ਇਹ ਜਨਤਕ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਆਰਟੀਕਲ 16 ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਅਨੁਛੇਦ 14 ਅਤੇ 16 ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮਨਮਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੇਨਕਾ ਗਾਂਧੀ ਕੇਸ (1978) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 248 ਵਿੱਚ, ਅੱਗੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ, ਜੋ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਤੌਰ' ਤੇ, ਸਮਾਨਤਾ ਜਾਂ ਗੈਰ-ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੱਤ ਹੈ, ਆਰਟੀਕਲ 14 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕਤਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਰਮਨਾ ਕੇਸ (1979) 3 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 489 ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਫਾਰਮੂਲਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਸਮਾਨਤਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਵਰਗੀਕਰਨ ਵਾਜਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਦੋ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਅਰਥਾਤ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੰਬੰਧ ਅਤੇ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਵਿਧਾਨਕ ਜਾਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮਾਨਤਾ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਜਾਂ ਆਰਟੀਕਲ 12, ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ "ਅਥਾਰਟੀ" ਦੀ ਹੋਵੇ, "ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਸਮੁੱਚੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੁਨਹਿਰੀ ਧਾਗਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪੂਰੇ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਚਲਦਾ ਹੈ।

302. ਆਰਟੀਕਲ 14 ਆਮ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਆਰਟੀਕਲ 311 (2) ਰਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਅਨੁਛੇਦ 311 (2) ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਨੁਛੇਦ 311 ਦੇ ਖੰਡ (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਨੁਛੇਦ 311 (2) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 311 (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਤਿੰਨ ਖੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਨੁਛੇਦ 16 (1) ਅਤੇ 311 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੀ ਇਕਸੁਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 311 (2) ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੇ ਹਨ।

ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ; ਅਤੇ ਅਨੁਛੇਦ 311 (2) ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ, ਇਸ ਲਈ, ਸਿਵਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮਝੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 12 ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਅਨੁਛੇਦ 14 ਅਤੇ ਅਨੁਛੇਦ 21 ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਤ ਅਨੁਛੇਦ ਦੀ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਰੋਕ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 14,16,19 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮ ਖੁਦ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਅਪਵਾਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

(ਡੀ). ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੁਛੇਦ 12, 14 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਜਾਂ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਡੀ.ਟੀ.ਸੀ. ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ (ਉਪਰੋਕਤ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆਃ

"303. ਆਰਟੀਕਲ 19 (1) (ਜੀ) ਹਰੇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਕਿੱਤੇ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ੇ ਆਦਿ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਜਕਾਲ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਜੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਾਂ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਨਿਰੰਤਰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਸਰੋਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਆਂਪੂਰਨ, ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਫਰਟੀਲਾਈਜ਼ਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਕਾਮਗਰ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਦਾਲਤ (ਰੈਗਡ.) ਸਿੰਦਰੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1981) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 568 ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਨੁਛੇਦ 19 (1) (ਜੀ) ਇੱਕ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਆਮ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ-ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 12 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਹੋਵੇ, ਧਾਰਾ 14 ਅਤੇ 21 ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਤਰਕਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੁਨਹਿਰੀ ਧਾਗਾ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਪੂਰੇ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਕਾਨੂੰਨ, ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਨਿਯਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜੋ ਕਿਸੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਉਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਣਮਿੱਥੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਸੇਵਾਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਕੇ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਕੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14,19 (1) (ਜੀ) ਅਤੇ 21 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਖ਼ਾਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਡੇਕਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1964 ਐਸ. ਸੀ. 600, ਗਜੇਂਦਰਗਡ਼ਕਰ, ਜੱਜ (ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਉਦੋਂ ਸਨ) ਨੇ ਨਿਯਮ 149 (3) ਅਤੇ 148 (3) ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ [ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.]

ਆਰਟੀਕਲ 311 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜੋ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 9 (ਬੀ) ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਾਨ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਨੇ ਵੀ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ: (ਐੱਸਸੀਆਰ ਪੀ 731)

"ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਆਧਾਰ' ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।"

ਇਹ ਵਾਜਬ ਵਰਗੀਕਰਣ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਉੱਤੇ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਉਦੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਸਟਿਸ ਸੁੱਬਾ ਰਾਓ, (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਦੋਂ ਸਨ) ਨੇ ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਪਰ ਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਆਰਟੀਕਲ 311 (2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਹ ਨਿਯਮ ਆਰਟੀਕਲ 14 ਦੀ ਵੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਪਰ, ਜਸਟਿਸ ਦਾਸ ਗੁਪਤਾ, ਨੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ: (ਐੱਸ. ਸੀ. ਆਰ. ਪੀ. 770)

"ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਯਮ' ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਮੈਂ ਨਿਯਮ ਦੀ ਪੜ੍ਹਤਾਲ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਚੋਣ ਜਾਂ ਵਰਗੀਕਰਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਨੀਤੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਬੇਕਾਬੂ ਸ਼ਕਤੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੇ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਨਿਯਮ ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਦੋ ਰੇਲਵੇ ਸੇਵਕਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਯਮ 148 (3) ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਲੈ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਥਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਜੋਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

308. ਰਮਨਾ ਕੇਸ (1979) 3 ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. 489 ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ: (ਐੱਸ. ਸੀ. ਸੀ. ਪੀ. 504, ਪੈਰਾ 10)

"ਇਹ ਸੱਚਮੁੱਚ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿੱਚ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਉੱਤੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

"ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਕਪਟੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਨੀਂਹ ਨੂੰ ਅਣਜਾਣ ਪਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

(ਈ) ਇੱਕ ਮਾਲਕ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜੋ ਨਿਆਂਪੂਰਨ, ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਉਲਟ ਹੋਵੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆਃ

"329. ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਿਆਖਿਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਸਕੇ। ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਉਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਸਪੱਸ਼ਟ, ਸਟੀਕ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧਤ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕਤਾ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਯੋਗ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਮਨਮਰਜ਼ੀ, ਬੇਲੋੜੀ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹੀ, ਸਪੱਸ਼ਟ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਿਆਂਪੂਰਨ, ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਵਾਜਬ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਣਜਾਣ ਜਾਂ ਅਣਚਾਹੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

(ਐੱਫ). ਡੀ. ਟੀ. ਸੀ. (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਐਸ. ਜੀ. ਜੈਸਿੰਘਾਨੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1967 ਐਸ. ਸੀ. 1427:

"331 ਉੱਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। x x x "ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਸਾਡੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ, ਵਿਵੇਕ, ਜਦੋਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀਮਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਲਏ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਮਾਨਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਹੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਅਣਹੋਣੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ| ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਬਨਾਮ ਵੰਡਰਲਿਚ 342 ਯੂ. ਐੱਸ. 98 ਵਿੱਚ ਜੱਜ ਡਗਲਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕਾਨੂੰਨ ਆਪਣੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਪਲਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਸਕ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਵਿਵੇਕ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਵਿਵੇਕ

ਸੰਪੂਰਨ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੁੱਖ ਝੱਲਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਮਨਘੜ੍ਹਤ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਵੇਕ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਾਰਡ ਮੈਨਸਫੀਲਡ ਨੇ ਜੌਹਨ ਵਿਲਕਸ (1770) 4 ਬਰ 2528 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਲਾਸਿਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਹੈ, 'ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਸਹੀ ਵਿਵੇਕ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਹਾਸੇ ਦੁਆਰਾਃ ਇਹ ਮਨਮਰਜ਼ੀ, ਅਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਕਾਲਪਨਿਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

(ਜੀ). ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਫੈਸਲਾ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮਨਘੜ੍ਹਤ ਜਾਂ ਮਨਘੜ੍ਹਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਡੀ. ਟੀ. ਸੀ. (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆਃ

"332. ਕਿਸੇ ਚੁਕਵੇਂ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਉਪਾਅ, ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਜਾਂ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਚੁਕਵਾਂ ਸਬੂਤ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਥਾਰਟੀ ਕੋਲ ਨਿਯਮਾਂ ਜਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਅਧਾਰ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾਲ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ' ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੋ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਮੱਗਰੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਬੁਨਿਆਦ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਸੱਤਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਚੰਗੇ ਲਈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨਘੜ੍ਹਤ ਜਾਂ ਮਨਘੜ੍ਹਤ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਹੋਵੇ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਜਿਸ ਲਈ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਤਰਕ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ਼ੱਕ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ, ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ, ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂ ਵਾਜਬ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਵਿਵੇਕ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14,16 (1) 19 (1) (ਜੀ) ਅਤੇ 21 ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘਿਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

53. ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਨੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਜੇ ਉਹ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ' ਤੇ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੇ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਪ੍ਰਸਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਜੋ

ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੇ ਪੱਤਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਐੱਸਬੀਆਈ ਉੱਤੇ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਹੋਰ ਬੈਂਕਾਂ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਿਛੋਕੜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਜਾਂ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗਲਤ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਗੈਰ ਵਾਜਬ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਹੋਰ ਜਾਇਜ਼ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬੋਰਡ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੇ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਸਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਅਨੁਪਾਤਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਓਪੀ ਸਵਰਨਾਕਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੋ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ/ਆਈਬੀਏ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਅਤੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਅਤੇ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਿਆਖਿਆਵਾਂ ਸੰਭਵ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਖੰਤੀ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮਿਤੀ 11.1.2000 ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ, ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ, ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਲਟ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

54. ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਸਕੀਮ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਧਾਰਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਗ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ, ਜਦੋਂ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ, ਸਕੀਮ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 5 ਅਤੇ 6 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਲਈ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਐਕਸ ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ, ਗ੍ਰੈਚੁਟੀ, ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਛੁੱਟੀ ਨਕਦੀਕਰਨ ਵਰਗੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਪੈਨਸ਼ਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਉਹ ਲਾਭਾਂ ਲਈ ਅਯੋਗ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ਦੇ ਉਲਟ ਚੱਲਣਗੇ।

55. ਐੱਸਬੀਆਈ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਡਰਾਫਟ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਯੋਗਤਾ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ, ਇਹ ਤੱਥ ਗਲਤ ਹੈ। ਭੌਤਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ, ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਪੱਤਰ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐੱਸਬੀਆਈ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ' ਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ, ਐੱਸਬੀਆਈ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਐਕਸ ਗ੍ਰੇਸ਼ੀਆ ਦੇ ਨਾਲ ਪੈਨਸ਼ਨ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਦਿਲ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਹੋਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਬੈਂਕਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਿਯਮ 28 ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੇ ਪੱਤਰ ਮਿਤੀ 11.12.2000 ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੱਤਰ ਮਿਤੀ 5.9.2000 ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 2002 ਵਿੱਚ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦੇਵੇਗਾ। ਐਸਬੀਆਈ ਦੇ 29.12.2000 ਦੇ ਪੱਤਰ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਆਈਬੀਏ ਦੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਦੀ 27.12.2000 ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਐਸਬੀਆਈ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ-ਕਮ-ਐਸਡੀਓ ਦੇ ਮਿਤੀ 29.12.2000 ਦੇ ਪੱਤਰ ਦਾ ਪੈਰਾ 2 ਇੱਥੇ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈਃ

"2. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੇਂਦਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੰਡਲ ਨੇ 27.12.2000 ਨੂੰ ਹੋਈ ਆਪਣੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ 'ਐੱਸਬੀਆਈ ਵਲੰਟਰੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸਕੀਮ (ਐੱਸਬੀਆਈਵੀਆਰਐੱਸ)' ਨਾਮ ਦੀ 'ਵਲੰਟਰੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸਕੀਮ' ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ "ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ". ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਕੀਮ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਅਨੁਲਗ 'ਬੀ' ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

56. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਓ. ਪੀ. ਸਵਰਨਾਕਰ ਐਂਡ ਓਰਸ, (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਾਲੀ ਸਕੀਮ ਸੀ। ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ "ਪੈਨਸ਼ਨ" ਸ਼ਬਦ ਸਿਰਫ ਅਨੁਪਾਤਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸੀ।

ਪੈਨਸ਼ਨ. ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਓ. ਪੀ. ਸਵਰਨਾਕਰ ਅਤੇ ਹੋਰ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਪੈਰਾ 89 ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀ 15 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਾਭਾਂ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਓ. ਪੀ. ਸਵਰਨਾਕਰ ਐਂਡ ਓਰਸ, (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਕੀਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈਃ

"92. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵੱਖਰਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਨੇ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, 15 ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਾਰਾ (ਧਾਰਾ 7) ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਅਤੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਬੰਧਤ ਧਾਰਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਪਣੀ ਤਰਜੀਹੀ ਨੀਤੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ "।

57. ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਸਮੁੱਚੀ ਯੋਜਨਾ, ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਅਤੇ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ 27.12.2000 ਦੇ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕੋਈ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਆਈ. ਬੀ. ਏ. ਸਕੀਮ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਬੰਧਨਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਹਿਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਕ ਦੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਓ. ਪੀ. ਟੀ. ਅਨੁਪਾਤਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਬੈਂਕ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਦੀ ਘਾਟ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਦੇ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ।

58. ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਅਨਰ ਬਨਾਮ ਕੇ. ਮੋਹਨਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ (2009) 5 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 313, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਹੋਰ ਬੈਂਕ ਵੀ ਧਿਰ ਸਨ, ਵਿੱਚ ਵੀ. ਆਰ. ਐਸ., 2000 ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਉੱਠਿਆ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ, 2002 ਵਿੱਚ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 28 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੋਧ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 15 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਸਕੀਮ ਨਵੰਬਰ-ਦਸੰਬਰ, 2000 ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਯੂਨੀਅਨ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਜਨਵਰੀ, 2001 ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 1995 ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 29 (5) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 29 ਦੇ ਤਹਿਤ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ [ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.]

ਸੇਵਾ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 33 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ 5 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵੀ. ਆਰ. ਐਸ. ਦਾ ਲਾਭ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 28 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 29 ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਦਾ ਲਾਭ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਸੀ, ਪਰ ਵਾਧੂ ਲਾਭ ਜੋ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 29 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।(5).

59. ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਸਮਾਨ ਯੋਜਨਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਯਾਤ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਪਤਾ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਆਚਰਣ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕੇ ਮੋਹਨਦਾਸ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾਃ

“28. ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਸੱਚੀ ਉਸਾਰੀ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਯਾਤ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ' ਤੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਹਿਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ. ਨਾ ਹੀ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਆਚਰਣ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਸਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਪਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ ਹੈ।

29. ਓਟੋਮੈਨ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਨਿਕੋਸੀਆ ਬਨਾਮ ਓਹਨੇਸ ਚਕਾਰੀਅਨ ਵਿੱਚ, ਲਾਰਡ ਰਾਈਟ ਨੇ ਇਹ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂਃ (ਏ. ਆਈ. ਆਰ. ਪੀ. 29) "... ਕਿ ਜੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਸਪਸ਼ਟ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਅਸਲ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਆਚਰਣ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

30. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਚਾਰ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਗੰਗਾ ਸਰਨ ਬਨਾਮ ਫਰਮ ਰਾਮ ਚਰਨ ਰਾਮ ਗੋਪਾਲ ਏ. ਆਈ. ਆਰ. 1952 ਐਸ. ਸੀ. 9 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾਃ (ਏ. ਆਈ. ਆਰ. ਪੀ. 11, ਪੈਰਾ 6)

"6. ... ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਸਹੀ ਨਿਰਮਾਣ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਹਿਣ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣਾ ਬੇਲੋੜਾ ਹੈ।

31. ਇਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਅਰਥ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਧਾਰਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜੇ ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਉਸ ਅਰਥ ਲਈ ਕੋਈ ਹਿੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅਰਥ ਉਹ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ' ਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹਨ। (ਉੱਤਰ ਪੂਰਬੀ ਰੇਲਵੇ ਕੰਪਨੀ ਬਨਾਮ ਲਾਰਡ ਹੇਸਟਿੰਗਜ਼, 1900 ਏਸੀ 260)"

60. ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਕੇ. ਮੋਹਨਦਾਸ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਲਈ ਮੈਕ੍ਸਿਮਮ ਵਰਬਾ ਚਾਰਟਰਮ ਫੋਰਟੀਅਸ ਐਕਸੀਪਿਊਨਟੂਰ ਕੰਟਰ ਪ੍ਰੋਫਰੈਂਟਮ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੋ ਬੈਂਕ ਕੰਟਰੈਕਚੁਅਲ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਜੋਖਮ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਬੈਂਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਕੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:

"32. ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਹ ਬੈਂਕ ਹਨ ਜੋ ਕੰਟਰੈਕਚੁਅਲ ਸਕੀਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਨ ਕਿ ਉਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ, 1995 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਦੀ ਘਾਟ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਦੇ ਜੋਖਮ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਇੱਕ ਜਾਣਿਆ-ਪਛਾਣਿਆ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇੱਕ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਸ ਧਿਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

33. ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. 2000 ਲਿਆਉਣ ਵੇਲੇ ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ ਕੀ ਇਰਾਦਾ ਸੀ? ਕੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ? ਜੇ ਇਰਾਦਾ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 29 ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪ-ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ (5) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਆਖਰਕਾਰ, ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. 2000 ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰਫ਼ ਨਿਯਮ 29 ਹੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 29 (5) ਦਾ ਲਾਭ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 28, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਬਿਲਕੁਲ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਨਿਯਮ 30 ਤੋਂ 34 ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਪਾਂਡੇ [ਅਰੁਣ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ.]

61. ਕੇ. ਮੋਹਨਦਾਸ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 28 ਸਿਰਫ 15 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ 1995 ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਬੈਂਕ ਆਰਟੀਕਲ 12 ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ "ਰਾਜ" ਹਨ, ਇਹ ਧਾਰਾ 29 (5) ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਵਿੱਚ ਇਕਸੁਰਤਾਪੂਰਨ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ:

"35. ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸੋਧਿਆ ਹੋਇਆ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 28 ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਗੈਰ ਵਾਜਬ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਦਿਨ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 12 ਦੇ ਅਰਥ ਦੇ ਅੰਦਰ "ਰਾਜ" ਹਨ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਾਜਬ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਓਪੀ ਸਵਰਨਾਕਰ (2003) 2 ਐਸਸੀਸੀ 721 ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਨੂੰ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

36. ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. 2000 ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੁਦਰਤ ਵਿੱਚ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਬੈਂਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਗੈਰ ਵਾਜਬਤਾ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. 2000 ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਬੈਂਕਾਂ ਨੇ ਵਾਧੂ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਜਨਾ (ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. 2000) ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਟਾਫ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਜਨਾ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵੈਇੱਛੁਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲਈ ਲੁਭਾਉਣ ਲਈ ਸੀ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਧਿਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਪਾਸ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਉਹ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਿਯਮਾਂ ਲਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਦਭਾਵਨਾਪੂਰਨ ਨਿਰਮਾਣ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

37. ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 28 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਨੂੰ 15 ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਰ 20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਰਾਦਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ, ਵਿੱਤ ਮੰਤਰਾਲੇ, ਆਰਥਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ (ਬੈਂਕਿੰਗ ਡਿਵੀਜ਼ਨ) ਵੱਲੋਂ ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕਸ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪਰਸੋਨਲ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੂੰ 5-9-2000 ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪੱਤਰ ਤੋਂ ਝਲਕਦਾ ਹੈ।

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਹ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 1995 ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 28 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, i.e., 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਨੂੰ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ। ਇਸ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਮਿਤੀ, ਭਾਵ 31.3.2001 ਨੂੰ ਨਿਯਮ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੋ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਾਲਾ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਲਾਭ ਲਈ ਯੋਗ ਸੀ। ਲਾਭ ਦੀ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੁਆਰਾ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਾਲਾ ਪੈਕੇਜ ਬਣ ਗਿਆ।

62. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਸਬੀਆਈ ਵੱਲੋਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਬੈਂਕ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਮਦਦਗਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਸਮਝਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ/ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ, ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਯੋਜਨਾ ਹੇਠਾਂ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੇ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ, ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਕੀਮ ਦੇ ਅਧਾਰ' ਤੇ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਧਰੰਗ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਇਸ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਸੰਪਰਕ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 23 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਣੇ ਪੈਣਗੇ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਾਭਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਨੇ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਹੋਰ ਬੈਂਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਨੇ 27.12.2000 ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਆਈ. ਐੱਫ. ਐੱਸ. ਅਤੇ ਬੱਟਸ ਦੇ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਵਿਸੰਗਤੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਅਤੇ ਸੋਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕ ਦੀ ਨਾਕਾਮੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ 'ਚ ਐੱਸ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14, 16 ਅਤੇ 21 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਬੈਂਕ ਨੂੰ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਬੈਂਕ ਆਪਣੇ ਲਈ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ, ਜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ, ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਲਾਭ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਸੀ। ਐਸਬੀਆਈ ਨੇ ਖੁਦ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

63. ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਾਲ ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਅਣਉਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਡੀ. ਐਸ. ਨਾਕਾ ਅਤੇ ਓਰਸ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ, (1983) 1 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 305 ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਰਾਹੀਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੇ ਕਿਹਾਃ

"20. ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਇੱਕ ਇਨਾਮ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਧਾਰਨਾ, ਮਾਲਕ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਇੱਛਾ ਜਾਂ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਇੱਕ ਮੁਫਤ ਭੁਗਤਾਨ ਹੈ।

ਜੋ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ ਦੇਵਕੀਨੰਦਨ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (1971) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 330 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਪੈਨਸ਼ਨ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ' ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਬਲਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਕਮ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਅਥਾਰਟੀ ਲਈ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕਿਸੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ, (1976) 2 ਐਸ. ਸੀ. ਸੀ. 1 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

22. ਸਾਮੰਤੀ ਤੋਂ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਸੋਚ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਬੁਢਾਪੇ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਰਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਅਣਉਚਿਤ ਘਾਟ ਤੋਂ ਬਚਣ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਪੜ੍ਹਾਅ ਦੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ ਪਿਛਲੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਬਲਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿੱਚ ਬੇਸਹਾਰਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਫਾਇਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਰੀਰਕ ਅਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੌਕਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਇੱਕ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸਿਰਫ਼ ਲਾਭ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲਾਭਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ, ਹਰ ਕੋਈ ਜੋ ਆਮ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਲਈ ਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਰਕਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਦੇਖੋ ਬਲੇਕਨੀ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਲਈ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਸਿਸਟਮ, ਪੰਨਾ 33)"

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਰਾਜ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਮਾਜਵਾਦ ਦਾ ਮੂਲ ਢਾਂਚਾ ਕੰਮਕਾਜੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਪਤਨ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਘੂੜੇ ਤੋਂ ਕਬਰ ਤੱਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਉੱਤਮ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਬੁਢਾਪੇ ਵਿੱਚ ਬੇਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲ ਲਈ ਯਕੀਨੀ ਵਿਅਕਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਬੈਂਕ ਕੋਲ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੀ ਅਯੋਗਤਾ ਦੀ ਪਨਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਐਸਬੀਆਈ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਪੱਖ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ।

64. ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕੱਟ-ਆਫ ਮਿਤੀ ਤੱਕ 15 ਸਾਲ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਐੱਸਬੀਆਈ ਪੈਨਸ਼ਨ ਫੰਡ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਐੱਸਬੀਆਈ ਵੀਆਰਐੱਸ ਅਧੀਨ ਅਨੁਪਾਤਕ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ। 15 ਸਾਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵੀ. ਆਰ. ਐੱਸ. ਅਧੀਨ ਸੇਵਾਮੁਕਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲਾਭ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਬੈਂਕ ਉੱਤੇ ਵਿਆਜ ਦਾ ਬੋਝ ਪਾਉਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਰਡਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਬਕਾਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਸ ਆਰਡਰ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 6 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਾਲਾਨਾ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਵਿਆਜ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਉਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ।

ਅੰਕਿਤ ਗਿਆਨ

ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Advocate Shifa Kler